



Sofie Carsten Nielsen tog det første spadestik til Arlas nye innovationscenter d. 6. oktober i Aarhus

Ministeren lobbyist for teknik

- lyder en mistænkeliggørelse af Sofie Carsten Nielsen i den ophedede debat om hendes adgangsbegrænsnings-plan

Uni-minister Sofie Carsten Nielsen er slet ikke er så uheldet, men derimod er et redskab for ingeniørers lobby-interesser, når hun laver en dimensioneringsplan, som især rammer humaniora. Ministerens plan kan nemlig være et udtryk for realisering af særlige ingeniør-interesser i interesseorganisationen IDA, der repræsenterer tekniske og nat-videnskabelige interesser. Og der er ministeren såmænd ansat, når hun ikke er politiker eller minister...

Den påfaldende forbindelse kan være forklaringen på ministerens plan imod humaniora, mere end antyder **professor Per Ørngaard, KU-Engerom og lektor Lisbeth Verstraete-Hansen, CBS** (i læserbrev i UNI-VERSITETSAVISEN).

De konstaterer, at ministeren Sofie Carsten Nielsen op til valget i 2011 var ansat som politisk fagchef i IDA, hvor hun (ifølge fagbladet INGENIØREN 03.02.2014) i tæt samarbejde med Frida Frost og hovedbestyrelsen var en væsentlig kuglestøber i IDAs lobbyarbejde med at få uddannet flere kvalificerede folk inden for teknik og naturvidenskab.

De henviser til, at Ministerens dimensioneringsplan med mindre humaniora direkte eller indirekte opfylder et ønske fra tekniske interesseorganisationer om mere teknik. IDA hjalp Ministeren ved at offentliggøre en voxpop i befolkningen, der angiveligt støtter

adgangsbegrænsning på 'beskæftigelsessvage studier'. Og IDAs formand Frida Frost erklærede sig som varm tilhænger af ministerens udspil.

Sofie Carsten Nielsen ansat i IDA

Ørngaard og Verstraete-Hansen konstaterer: "Man kunne få den tanke, at det er IDAs politiske målsætninger, der udgør dimensioneringens nulpunkt, det vil sige det punkt, hvorfra 'kunsten at regne baglæns' starter. Og at selv nok så saglige argumenter mod planen – uanset lodighed – på den baggrund aldrig vil få vægt".

Sofie Carsten Nielsen – som kun kan forsvare sig ved at henvise til sin personlige integritet – har som medlem af Folketinget orlov på 4. år fra job som politisk fagchef i Ingeniørforeningen, IDA. Men hun har sværet ved at adskille sit lobbyjob i IDA og sine minister-indsat, lyder det fra de to skeptikere:

"At se uddannelsesministeren – på orlov fra en bestemt interesseorganisation – føre en politik, som tiljubles af selvsamme interesse-organisation vækker bekymring for den demokratiske samtale i dette land. Ikke mindst samtalen om, hvordan vi indretter et uddannelsessystem, funderet på brede samfundsinteresser snarere end særinteresser".

Se side 19: 'Giver mindre humaniora ...

Se side 32: 'Jeg repræsenterer Jens ...

Ukonkret arbejdsmiljø

Inspirationskatalog fra Uni-ministeriet og Akademikerne er fuld af gode intentioner, men ingen håndtag

3

Nej-hatten

Stressekspert revser de krav, som stilles til os og som vi stiller til os selv

6

TEMA: Non-indflydelse

Ministerrapport uredelig

9-11

Ministerens redegørelse for Folketinget om 'inddragelse' er selektiv og lægger røgsløv ud over kritik, lyder kritik

2 x kørt over af ledelsen

12-15

To cases om non-indflydelse: Den ene om KU-dekans fusion af mat/datalogi. Den anden om SDU-institutleders lukning af forskningsenhed

Succesraten er for lav

16

Det Frie Forskningsråd får meget positiv international evaluering, dog med mislyde

Indgrebsforvirring

18

Uafklaret dimensioneringsplan i flere udgaver skabte tilsyneladende taktisk uenighed mellem uni-rektorerne, for AU kørte solo

Biofag og hum' på dødsliste

20-23

Biologi rammes overraskende hårdt. Og der argumenteres mod beskæring af hum' med forskellige argumenter

Myndighedsbetjening

24

Hvordan laver man uafhængig forskning om en landbrugssektor fuld af magtfulde lobbyister?

Underviserens manifest

30

- oplistet og argumenteret i 16 punkter



Plan bag dimensioneringen?

Kære Sofie Carsten Nielsen, træk dimensioneringsplanen tilbage og lad universiteterne selv finde de (4000) studiepladser, jf. Rektorkollegiets plan...

Du har formentlig bemærket, at din dimensioneringsplan har skabt panik i universitetsverdenen, ikke bare blandt nye og kommende studerende, som er i tvivl om de kan afslutte det ønskede bachelorstudie med en kandidatgrad, men også blandt VIP'erne indenfor de specifikke områder, hvor der lurer fagnedskæringer og fyringer. Områder på 'dødslisten' – som næste år især rammer humaniora, kommunikation og biofag - skal skæres ned i kandidatstuderende og mister STÅ-indtægter, der dækker en stor del af lønudgifterne. Nogle steder truer nedlæggelse af hele studier og hele forskningsområder.

Tilskyndelsen og timingen bag planen er dunkel. *Hvorfor ligger der ingen særlige analyser bag? Hvorfor ventede Ministeren ikke på Uddannelsesstjek-udvalgets ("Kvalitetsudvalgets" / Jørgen Søndergaard-udvalgets) rapportering, som kommer i slutningen af november? Hvorfor ventes der ikke til rapporten om taxameter-systemet kommer i slutningen af året? Og hvorfor dimensionere på kandidat graden og ikke på indgangen til studiet, på bachelortrinet?*

Sådan står spørgsmålene i kø.

Det kyniske motiv kunne derfor være at lave en spareplan, som skal tage lægge en dæmper på voksende uddannelsesudgifter. Og som samtidig skal presse bachelorstuderende ud på arbejdsmarkedet og gøde jorden for den 4-årige bachelorgrad, som Uddannelsesstjek-udvalget har foreslået, netop som en måde til at reducere omkostningerne ved dagens masseuniversiteter.

Konsekvenserne af dimensioneringsplanen er yderst alvorlige. For de fleste af de områder, der rammes af reduktioner i kandidatproduktionen, er der tale om markante nedskæringer, som ikke kan undgå at føre til

fyringer af fastansatte forskere. Mange af de ramte fagområder indenfor humaniora er i forvejen så små, at nedskæringerne i VIP-staben gør det umuligt at opretholde bæredygtig forsknings baseret undervisning indenfor området. Men også indenfor større fagområder som biologiuddannelserne, hvor der skal skæres med omkring 30 %, vil dimensioneringsplanen få mærkbare følger.

“Kære Sofie Carsten Nielsen, træk dimensioneringsplanen tilbage ...

Paradoksalt er der indenfor f.eks. biologiuddannelserne områder, hvor der ingen arbejdsløshed er (f.eks. molekylær biomedicin), og hvor det private erhvervsliv nærmest skrider efter kandidater. Her kan man dog ikke åbne for flere kandidater, fordi det ville betyde så kraftig en reduktion af andre biologiuddannelser (f.eks. bioteknologi, se artikel s. 20), at det reelt ville betyde en lukning af området. Dimensioneringsplanen tager i det hele taget ikke højde for, hvilke fagområder, der forskningsmæssigt er vigtige: forskning i biodiversitet risikerer at blive ramt, da dette fagområde er en del af biologiuddannelserne, der skal skæres med 30%, til trods for den internationale opmærksomhed på biodiversitet og at andre lande opruster forskning på dette område pga. effekten af den global opvarmning.

Ministeren har forsøgt at argumentere for, at der ikke ligger sparemål i dimensioneringen med det argument, at man forventer at de studerende vil søge over i fag, der ikke er ramt af dimensioneringen. Det er dog meget tvivlsomt, om en kommende studerende, der brænder for fransk

litteratur vil læse til læger i stedet. Og for de ansatte indenfor de ramte fagområder vil en studentervandring til andre fag ikke løse problemet. Hvis du er fyret lektor i fransk kan du ikke få job som lektor i virus sygdomme på det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Derfor er der allerede nu især blandt de yngre forskere en stor utryghed med hensyn til, om de kan beholde deres job, eller om de vil høre til dem, som vil blive fyret og dermed i en kafkask's logik bekræfte dimensioneringsplanens sande begrundelse, at der i deres fagområde er for høj arbejdsløshed. Med udsættelse af dimensioneringsplanen er denne usikkerhed forlænge med et år uden at der er sikkerhed for at udsættelsen vil resultere i en mere gennemtænkt plan.

Det ville klæde ministeren at sige som det er: *Finansministeren har pålagt mig at skære uddannelsesudgifterne ned fordi regeringens politik "den bedst uddannede generation" simpelthen er blevet for dyr.* Regeringen har fejlvurderet hvor mange unge der vil studere, blandt andet fordi de ikke kan få et job under tider med økonomiske krise. Det er uforståeligt at ministeren ikke har inddraget universiteterne i effektueringen af spareplanen og vise universiteterne den tillid, at de selv kan udarbejde planer som opfylder sparemålene.

At ministeren nu præsenterer sin 2. udgave af planen med små justeringer – 4 i stedet for 3 års indfasning - er vel en erkendelse af, at minister og embedsmænd ikke har haft tilstrækkelig indsigt i universiteternes uddannelsesstrukturer.

Tilbage står, at Ministeren og sagen ville stå meget bedre, hvis man lod ledelserne – i samarbejde med de ansatte - effektuerer en nedskæring. Det ville foregå på langt mere hensigtsmæssig måde, der tog hensyn til både de studerende, studierne og forskningen.

Derfor, kære Sofie Carsten Nielsen, træk dimensioneringsplanen helt tilbage og lad universiteterne selv finde de (4000) studiepladser, du gerne vil have skåret væk.

Ukonkret inspirationskatalog om dårligt arbejdsmiljø

Inspirationskatalog skal angiveligt hjælpe uni'ernes samarbejdsudvalg.

Men der gives ingen forpligtende eller konkrete håndtag



Ved de seneste overenskomstforhandlinger stillede fagforeningerne krav om initiativer til forbedring af det psykiske arbejdsmiljø på uni'erne. Der kunne ikke opnås enighed om noget konkret og forpligtende, ud over en hensigtserklæring om, at der skulle afholdes en konference og udgives et inspirationskatalog om spørgsmålet. Nu foreligger så resultatet i form af en glittet pjese, udgivet af **Uni-ministeriet** og **Akademikerne** i fællesskab.

Helt forudsigeligt ligger der ingen indrømmelser fra arbejdsgiverne heri. Et hårdt konkurrencemiljø og mange tidsbegrænsede ansættelser i karriereløb er nemlig et grundvilkår, som kan skabe et dårligt arbejdsmiljø for især unge forskere. Der fremsættes positive hensigtserklæringer og gives forslag til lokalt fokus på forbedring af det psykiske arbejdsmiljø, fx i form af mere synlig og klar ledelse, at mål skal motivere, at positive relationer skaber psykisk robusthed, at tillid i organisationer skaber personlig tryghed, at yngre forskere tidligt får afklaret mulige karriereveje m.m.

Ingen forpligtende håndtag

Inspirationskataloget skal angiveligt hjælpe uni'ernes samarbejdsudvalg. Men der gives ingen forpligtende eller konkrete håndtag til at tøjle ledelsernes forkærlighed for (de billige og fleksible) løsansættelser. Et kendt fagforeningskrav – som ikke er omtalt – er, at det skrives ind begrænsninger ind i stillingsstrukturen (beskrivelsen af forskellige stillingstyper), så der sættes grænser for, hvor mange midlertidigt ansatte, der må være, fx kvotaordninger på 15-25 pct. tidsbegrænset ansatte, hvor den i dag er over 50 pct. og voksende på mange fagområder.

Men den type begrænsninger i lederernes dispositionsret er hverken ministeren, Finansministeriet eller uni-ledelserne villige til gå med på.

Finansministeriet har i årtier udskudt problemet med henvisning til, at problemets omfang var udokumenteret. Pjese fremlægges da heller ikke data, som viser, at problemet er voksende. Der fortælles blot om de seneste ansættelser 2011-13, at over halvdelen af 4870 nyansættelser var løsansættelser (adjunkt, forsker, postdoc).

DM-formand: Flere faste stillinger

Næstformanden for Akademikerne og formand for DM **Ingrid Stage** – som i mange år har været talskvinde for de løstansatte forskere – konstaterer:

”Der er en voldsom stigning i tidsbegrænsede ansættelser, og det skaber utryghed og pres. Det går både ud over det psykiske arbejdsmiljø, forskningen og undervisningen”. Hun foreslår derfor, at politikerne afsætter basisbevillinger i stedet for forskningspuljer, så uni'erne får spillerum til at fastansætte flere unge forskere, så karriereusikkerheden bliver mindre.

Men arbejdsgiverne vil ikke have deres manøvre-rum indskrænket: *”Det konkurrenceprægede miljø er et grundvilkår. Karrierevejen på et universitet er kompetitiv. Adjunkt-niveauet er der, hvor man kvalificerer sig til en fast stilling, og det betyder selvfølgelig, at man må leve med en vis usikkerhed. Konkurrence er jo også med til at holde os skarpe”*, sagde **AU-rektor Brian Bech Nielsen** (INFORMATION 20. okt.)

Undersøgelse af ytringsfrihed

Altimens uni-ministeren netop har afleveret sin redegørelse om medbestemmelsens vilkår (se TEMA s. 9-15) har to emeritusser, **sociologiprofessor Heine Andersen** og **lektor Mette Jensen** fået midler fra DM og DJØF samt Sociologisk Institut og KU til at dække de praktiske omkostninger til afvikling af en analyse om forskningsfrihedens tilstand.

Hvidbogen skal især handle om publicerings- og ytringsfrihed, og dens formål er bl.a. en afklaring af

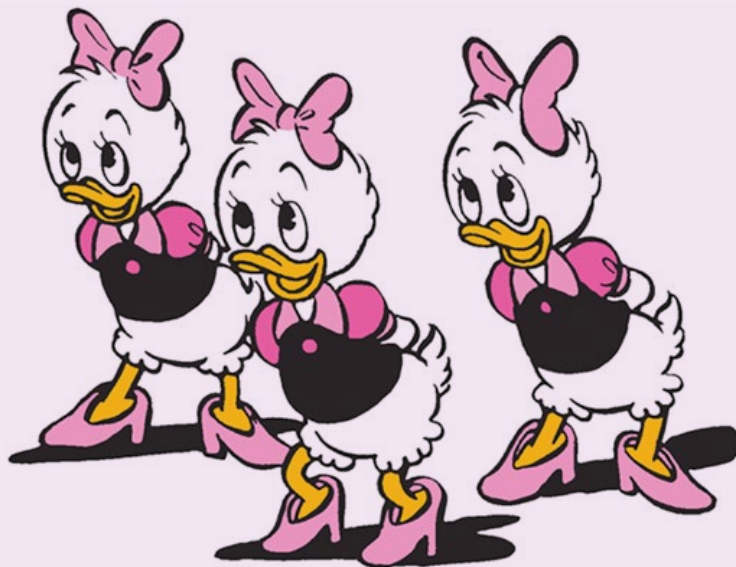
- hvad der aktuelt opfattes som forskningsfrihed og hvor dens grænser er,
- om der eksisterer formelle og uformelle regler
- hvordan politikkerne er til sikring af forskningsfriheden
- hvad der ideelt kan realisere idealerne m.m.

Analysen tager afsæt i belysning af kendte problemsager fra SFI (Beskæftigelsesministeriet), AUs grænser for Cheminova-kritik, fyring af DPU-pædagogikforskere, Koldausagen, Burkhasagen på KU, Miljøministeriets ændring af rapport om kobbergylle, vindmølleprofessoren fra Aalborg m.fl.

Professor Heine Andersen modtager meget gerne tips om andre sager på ha@soc.ku.dk

Se sidste nyt på
forskerforum.dk

Kylle-Rylle-Pylle-bevillinger



Selvom lige så mange kvinder som mænd i dag får en ph.d.-grad, er der langt færre kvinder end mænd i forskningslederstillinger i Danmark. Og for hver gang én kvinde udnævnes til professor, får fem mænd titlen. Det mønster prøver Det Frie Forskningsråd at bryde med YDUN-bevillinger målrettet lektorkvalificerede kvindelige forskere. Konkret er der nu uddelt 110 mio. kr. til 17 projekter.

Mange kvinder søgte bevilling, så succesraten for de 553 ansøgere var kun på 3 pct. Både mænd og kvinder kunne søge, men i tilfælde af lige kvalifikationer ville en kvindelig ansøger få fortrinsret. Kun 26 mænd prøvede lykken ud af de 553 ansøgere, og ingen af dem fik bevilling.

Venstre: En skamstøtte

Som ved tidligere bevillinger øremærket kvinder (som Jytte Hildens FREJA i 1999 og et lignende i 2009 med 70 mio.) udløste denne kylle-rylle-pylle -pulje også protester over, om positiv særbehandling er en brændemærkning af kvinder som b-forskere, eller om det er diskrimination af mænd.

Venstres uddannelsesordfører Esben Lunde Larsen kaldte YDUN en skamstøtte: "Når Venstre har været indædt modstander af forskningsprogrammet YDUN fra begyndelsen, skyldes det, at vi ikke skal drive ligestillingspolitik i forskerverdenen. Derudover -hvilket er det egentlige problem -gør YDUN-programmet ikke noget konstruktivt ved den reelle udfordring i forhold til kvindelige forskere:

At de ikke søger forskningsmidler i samme omfang, som deres mandlige kollegaer", sagde han om dette "nytteløse program". Og så hånedes han Jytte Hildens FREJA-program fra 1990erne for ikke at ændre på disse kulturer.

Skæv fagfordeling

Som det tidligere er set ved **Sapere Audebevillinger** er bevillingerne skævt fordelt mellem hovedområderne. Medicinske projekter har nappet 40 pct. af alle bevillinger (mens med-studerende kun udgør 10 pct. af studenterpopulationen). Nat-projekter har fået 23 pct. (mod 14 pct. studerende). Hum- og samf-projekter har derimod kun fået 25 pct. (mens de har 62 pct. af studenterne). Det har **formanden for De Frie Forskningsråd Peter Munk Christiansen** tidligere forklaret med, at "fordelingen ikke helt skæv målt i forhold til forskerbekendelsen generelt": Og når tre fjerdedele af de danske uni-forskere kommer fra de tre 'våde områder', er det et resultat af bevillingssystemet, historiske forhold, markedsorientering og forskningspolitisk prioritering.

Men hvad siger rådsmanden så til Grundforskningsfondens seneste excellence-uddeling til 12 x 60 mio. kr., hvoraf 84 pct. går til tek-nat' og medicinske projekter, mens samf' og hum' kun tilsammen får 16 pct.?

"Jeg vil ikke kommentere på Grundforskningsfondens fordeling. Jeg har kun grund til at tro, at de har fordelt efter faglige kriterier til de bedste ansøgere", lyder svaret.

World Ranking 2014: Lidt nedtur for de danske

Årets THE World Ranking blev offentliggjort ved midnat, og her er de danske placeringer: DTU er faldet fra nr. 117 til 121. Aarhus fra 138 til 153. KU fra 150 til 160. Og SDU er faldet i feltet fra 276-30 til 301-350 og Aalborg fra 301-350 til 351-400.

"Det må skabe en vis bekymring, at de fem danske uni'er i top-400 taber terræn. Den globale konkurrence er intensiveret, og Danmark må investere mere økonomisk og strategisk for at være konkurrencedygtige i forhold til Østens universiteter – Kina og Singapore – som investerer voldsomt i forskning og uddannelse", konstaterer THE-redaktør Phil Baty i sin sammenfatning af årets bevægelser:

"Skal der peges på danske svagheder med plads til forbedringer, så handler det om internationalt outlook på både student- og forsker-siden. Når det negative så er sagt, så er årets ranking ikke udtryk for, at de danske scorer er ringere end sidste års, tværtimod. Der er blot andre nationer, som har taget mere bemærkelsesværdige hop på listen. Groft sagt handler deres fremgang om, at de investerer massivt i forskning og på student/lærer-ratio".

Høj bibliometri-score

Han bemærker samtidig, at danske universiteter scorer højt på visse fagområders bibliometri score: "30 pct. af THE-rankings kriterier handler om forskningsstyrke. Og på visse fagområder er KU og Aarhus i top-100: KU er nr. 71 i klinisk forskning. Og i veterinærvidenskab er KU nr. 41 og Aarhus nr. 70.

Og det er jo imponerende. Men totalt er der så andre fagområder, som ikke profilerer sig nær så stærkt og trækker ned".

Det tekniske universitet CIT-California lander for fjerde år i træk som nr. 1. Nr. 2 er Harvard, 3. Oxford, 4. Stanford og 5. Cambridge. På top-200 listen mister England og USA hver tre universiteter, mens Asien går fire op til 24. Europa har Tyskland fået to flere, men Holland har mistet to.

Mest anerkendte ranking

Rankingers værdi er stærkt omdiskuteret, og deres fastlæggelse af bestemte (kvantitative) standarder opfattes af nogle som problematisk for, hvad universiteter burde måle sig (kvalitativt) på.

THE-rankingen går for at være den mest systematiske og nuancerede world-ranking. Kritikken lyder dog traditionelt, at den favoriserer monofakultære uni'er og at kendte prestige-uni'er har en fordel i reputation-survey, og til den kritik siger THE-redaktøren:

"Rankingen forsøger at afbalancere disse elementer. Men det er klart, at mange ressourcer koncentreret på snævre fagligheder giver et forspring, mens blødere humanistiske og samfundsvidenskabelige fag kan have svært ved at manifestere sig. Men hvad angår 'reputation' er rankingen altså baseret på 10.000 senior-fagpersoners vurdering på deres respektive områder, hvilket burde give et godt billede på anerkendelsen af et uni's faglige styrke".

Konsulentanalyse af taxametersystemet

Konsulentfirmaet DeLoitte er engageret af Uni-ministeriet og Finansministeriet til at gennemføre en analyse af taxametersystemet, hvorefter uddannelserne får bevillinger efter hvor mange studerende, de har og som gennemfører studierne. Systemet beskyldes ofte for at tilskynde til masseoptag.

Analysen skal lave en omkostningskortlægning og komme med forslag til en ny model, som giver mere hensigtsmæssige tilskyndelser (baseret på Kvalitetsudvalgets anbefaling af en basisbevilling + aktivitetsafhængige tilskud).

Rapporten skal afrapporteres d. 16. januar 2015.

Nyt fra Uddannelsesstjek-udvalget

Med en måneds forsinkelse offentliggør Kvalitetsudvalget / Jørgen Søndergaard-udvalget sin anden rapportering d. 24. november og udvalget vil lancere den ved et par møder – med åben deltagelse – i Aarhus og København.

Hvor den første rapport fokuserede på det overordnede systemniveau koncentrerer rapport to sig om kvalitet og relevans i selve uddannelserne og i de enkelte studier. Udvalget – som primært består af ministerudpegede økonomer – vil komme med anbefalinger til, hvordan man kan styrke de studerendes læringsmæssige udbytte.

"Derfor inviteres særligt undervisere til at deltage i lanceringskonferencerne, hvor der vil være debat om Kvalitetsudvalgets anbefalinger, oplæg og diskussioner om underviserens betydning for undervisningskvaliteten samt eksempler på tiltag for at styrke og prioritere undervisningen", lyder det i pressemeddelelsen.

Tid og sted for møderne:

- **26. november** kl. 12.00-16.00 på AU.
- **28. november** kl. 10.00-15.00 i København (Metropol).

Topmøde om forskning

Uddannelsesminister Sofie Carsten Nielsen inviterer nu toppen af danske forskningsinteressenter til Forskningsmødet, som skal være årligt tilbagevendende. Den 10.-11. november deltager op mod hundrede særindbudte aktører i konferencen: "Her skal de debattere, hvordan vi fastholder dansk forsknings høje kvalitet og sikrer, at forskningen i endnu højere grad bidrager til at skabe samfundsløsninger og til at øge vækst og beskæftigelse", fortæller ministerens pressemeddelelse.

FORSKERforum har fået aktindsigt i deltagerlisten. Det er den danske forskningsmagt, som Ministeren har inviteret: Industri- og erhvervsinteressenter, rektorer, rådsformænd, forskningspolitikere, interesseorganisationstoppe m.fl. Der er ikke inviteret menige forskere med markante synspunkter. FORSKERforum er heller ikke inviteret.

Nej-hatten sidder godt

Psykologiprofessor og stressekspert Svend Brinkmann opfordrer os til at stå fast og sige nej til udviklingshysteriet – med inspiration

Psykologiprofessor Svend Brinkmann

fra Institut for Kommunikation på AAU er i disse uger en af Danmarks måske mest populære mænd. Det skyldes udgivelsen af bogen ”tå fast – et opgør med tidens udviklingstrang”, som har gået sin sejrsgang på avisernes anmeldersider og i skrivende stund topper de fleste faglitterære bestsellerlister.

Bogen er et humoristisk båret opgør med tidens konstante krav om personlig udvikling, fleksibilitet og omstillingsparathed, fordret af en tilsvarende accellererende udviklingstrang i alle kroge af det moderne liv.

Selvhjælpsguider

Brinkmann har med en ironisk reference til utallige selvhjælpsguider til det gode liv lavet en syvpunktsliste med leveregler som: Tag nej-hatten på, hold op med at mærke efter i dig selv, fokuser på det negative i dit liv – punkter, der udgør regulære antiteser til den positive tænkings dogmer om altid at skulle se tingene fra deres lyse sider.

Det filosofiske grundlag for denne bagstræben er stoicismen, som Svend Brinkmann har været interesseret i, siden han selv læste filosofi i sine helt unge dage. For en stoiker handler livet ikke om udvikling, men tværtimod om at finde et ståsted og slå rod.

Og disse budskaber har åbenbart været befriende og tiltrængt for rigtig mange. Salgstallene taler deres eget sprog, og Brinkmann har selv modtaget hundredevis af mails, hvoraf de fleste har været taksigelser for bogen.

Nej til forskningshæmmende udvikling

Hvis man som ansat i forskningssektoren læser bogen, vil man formentlig kunne nikke genkendende til mange af de udviklingsimperativer, Brinkmann beskriver. Og selvom bogen ikke er tænkt som en kritik af universitetsverdenen, så har han bestemt også inspiration med fra sin egen arbejdsplads, fortæller han.

”Jeg har hentet noget inspiration og nogle eksempler fra mit eget arbejdsliv. Det med forandringshastigheden – der bliver indført reformer, og at der derfor kommer forandrings- og udviklingskrav, det er jo helt gennemgående, men gør sig også gældende på universiteter. Der er jo sket mere på universiteterne de sidste ti år, end der nogen sinde er sket før,” fortæller Brinkmann.

Og her er hans – og stoicismens – svar



altså at trække nej-hatten ned i panden og stå imod udviklingspresset: ”Man kan selvfølgelig ikke have nej-hatten på hele vejen, men jeg mener, den skal på, når det er påkrævet. Som forskere synes vi, vores arbejde er vigtigt og spændende. Så grunden til at tage nej-hatten på kan være tiltag, der forhindrer en i at forske. Når vi i stedet for at forske skal administrere, søge midler, forholde os til nye tiltag og institutioner, der slås sammen samt møder – hvis du vidste, hvor mange møder, man indkaldes til. At sige nej tak handler om, at man forsøger at passe sit arbejde.”

Positivitets-fascismen

Brinkmann henviser til det, sociologen Rasmus Willig kalder for positivitets-fascismen – den anerkendende tilgangs princip, der udmønter sig i et indirekte forbud mod på nogen måde at udtrykke sig negativt om noget. Tilsvarende bliver det hurtigt opfattet destruktivt, når forandrings- og udviklingsplaner – som oftest initieret fra politisk- eller ledelsesside – modtages med skepsis.

”Når forskere tager nej-hatten på, hedder



Jeg kender folk fra konsulentbranchen, der siger, at forskere er nogle af de vanskeligste af arbejde med. De er vant til at tænke kritisk og bruge deres fornuft. Derfor kan de ikke overtale – nej, man må overbevise dem

Svend Brinkmann

det, at forskere yder modstand mod forandring. Det, man glemmer, er, at det ikke nødvendigvis er modstand mod forandring. Det er modstand mod det, der truer kernen i ens arbejdsopgave. Og så er det meget rationelt at stille sig på bagbenene,” siger han.

Han nævner et stoisk forbillede, nemlig sin farmor. Men også blandt universitetskolleger er der inspirationskilder, fx AU-lektor Hans Hauge, der står fadder til begrebet ”senil ulydighed”.

I det hele taget er andelen af stoikere højere på universiteter end på de fleste andre arbejdspladser, vurderer han.

”Jeg tror, der er meget stoicisme på universiteterne, for stoicisme er en fornuftsfilosofi, der handler om at bruge hovedet, ikke følelserne. Følelsen er ikke et gyldigt argument for noget. Du lærer at argumentere. Derfor ligger stoicismen lige til for universitetsfolk sammen med uviljen til at lade sig rive med. Jeg kender folk fra konsulentbranchen, der siger, at forskere er nogle af de vanskeligste af arbejde med. De er vant til at tænke kritisk og bruge deres fornuft. Derfor kan de ikke overtale – nej, man må overbevise dem.”

MUS handler om øget produktivitet

Hvordan leder man så en stoiker?

”Man skal have fagligheden i orden. Man skal vide, hvad man taler om. Man skal komme med rationelle argumenter, der henviser til, at forandringerne forbedrer mulighederne for at løse den opgave, man er sat i verden for, og ikke forhindrer den.”

på akademiske hoveder

fra sit eget arbejdsliv på universitetet

Du opfordrer til at sige nej tak til MUS-samtaler. Men afviser man så ikke lederens oprigtige hensigt om at skabe et godt arbejdsliv?

”Grunden til, at der findes MUS og medarbejder-coaching er ikke, at man ser en egenverdi i, at personerne får det godt. Formålet er, at arbejderen producerer mere, forskeren skriver flere artikler og så videre.

Det er fint nok, men jeg kritiserer, at man blander dette sammen med idéen om, hvad det gode liv er. Man går ind på traditionelt personlige områder i livet og gør det til ressourcer i en virksomhedsoptimering.”

70'ernes kapitalismekritik

Brinkmann refererer til 70'ernes kapitalismekritik, der netop slog på fraværet af

fleksibilitet, kreativitet og omstillingsparathed.

”Det er jo interessant, at den kritik nu er indarbejdet i systemet. Moderne bøger om ledelse – ikke mindst af vidensarbejdere – bruger i høj grad de begreber. Min pointe er, at hvis man vil gøre modstand mod systemet, skal man sige nej, undertrykke sine følelser og nægte at gå ind i sig selv.”

For Svend Brinkmann har selve stoicismen været en gammel hobby, mens selvudviklingsparadigmet er noget, han forskningsmæssigt har arbejdet med i de senere år. Det er ikke første gang, han har tiltrukket sig stor opmærksomhed ved at bringe kontroversielle synspunkter på bordet. For et par år siden skrev han om overdiagnostisering af psykiske ledelser, hvilket medførte en større offentlig debat om temaet.

Plads til humor i forskningsformidling

Når bogen ”Stå Fast” har fået et så stort succes, skyldes det formen, mener han. De 7 trin, som mere eller mindre er en parodi på diverse selvhjælpsguides, og så den gennemsyrende satirisk-kritiske tone skaber opmærksomhed.

”Formen er jo anderledes, og når man stikker næsen frem, er der altid en risiko for, at ens kolleger ser skævt til én. Men flere af de filosoffer og samfundskritikere, jeg selv beundrer, har lavet lignende bøger. For eksempel Simon Critchley med ”How to Stop Living and Start Worrying”, der også bruger selvhjælpslitteraturens æstetik i titlen. Det er nok også derfor, jeg har turdet gøre det,” siger Brinkmann.

Han mener generelt, at man med fordel kan bringe lidt mere formeksperimenten og ikke mindst humor ind i den forskningsformidlende litteratur:

”Hvorfor skal forskning partout formidles gennem de vanlige former? I USA er der et forsøg, hvor sociologer skriver romaner – social science fiction – ud fra en idé om, at man lige så godt kan formidle gennem skønlitteratur. Den her bog er bestemt skrevet med glimt i øjet og brug af humor, og jeg har også været usikker på, om man kan som forsker. Men nu har jeg i hvert fald prøvet.”

lah

Brinkmanns 7 trin

1. Hold op med at mærke efter i dig selv

Jo mere du mærker efter, desto dårligere får du det. Lægerne kalder det sundhedens paradoks: Jo bedre patienter bliver hjulpet, og jo mere de mærker efter, desto dårligere oplever de at have det. Det værste ved at mærke efter er, at det ofte er et redskab til at ”finde sig selv”. Det ender næsten altid med en skuffelse, da man typisk finder sig selv i sofaen i færd med at spise slik.

2. Fokuser på det negative i dit liv

Det er meget sjovere at være en sur gammel rad end en lalleglad hurraråber. Og der er jo også ofte grund til at bekymre sig. Du bliver gammel, syg, og til sidst dør du. Hvis du tænker over din endelighed hver dag, vil du uden tvivl værdsætte livet mere. Dette er stoicismens memento mori – husk, at du skal dø.

3. Tag nej-hatten på

Der er en enorm styrke og integritet i at sige „Det gider jeg ikke“. Kun programmerede robotter siger altid ja. Når nogen, for eksempel til en medarbejderudviklingssamtale, vil have dig til ”personlig udvikling“, så sig pænt nej tak. Sig, at du hellere vil have en kageordning. Øv dig i at sige nej til mindst fem ting hver dag.

4. Undertryk dine følelser

Hvis du altid er glad og positiv, vil andre mennesker tolke dine begejstrede ord som falske. Og hvis du ikke kan lægge låg på din vrede, er du som et uregerligt barn. Som et voksent menneske skal du vælge værdigheden frem for autenticiteten. Øv dig derfor i at kontrollere dine følelser.

5. Fyr din coach

Coaching er blevet et allestedsnærværende udviklingsværktøj i den accelererende kultur. En coach skal hjælpe dig til at finde svarene i dig selv og realisere dine fulde potentialer. Men dette er et fejlskud, og du bør overveje at fyre din coach og få en ven i stedet. Foræventuelt din coach en billet til et museum, og spørg, hvad man kan lære om sit liv ved at kigge udad i stedet for indad.

6. Læs en roman – ikke en selvhjælpsbog eller biografi

Biografier ligger altid i toppen af bestsellerlisten, men ofte fejrer de blot trivielle menneskers succeser og binder sig til forestillingen om, at du kan kontrollere din tilværelse. Selvhjælpsbøger gør det samme, og i længden bliver du blot i dårligt humør over, at du ikke kan leve op til deres løfter om lykke, rigdom og sundhed. Romaner giver dig til gengæld mulighed for at forstå menneskers liv som komplekse og ustyrlige.

7. Dvæl ved fortiden

Hvis du synes, at tingene er dårlige nu, så forvis dig selv om, at de altid kan blive værre. Og sikkert bliver det. Fortiden har det derimod med at blive lysere og lysere, jo længere vi kommer væk fra den. Når nogen kommer med innovationsplaner og ”visioner” om fremtiden, så fortæl dem, at alting var bedre i gamle dage. Insister på retten til at stå stille.

Bog: Svend Brinkmann: Stå fast – et opgør med tidens udviklingstvang (Gyldendal, okt. 2014).

AU-kriseplan: Mere inddragelse

- lyder ledelsesambitionen på AU, som sender de gode viljer i spil

”Jeg skal jo ikke trække flere spørgsmål ud af munden på jer,” sluttede **AU-rector, Brian Bech Nielsen**, da han havde fremlagt AU-ledelsens endelige kriseplan og besvaret 5-10 spørgsmål fra salen d. 22. oktober. Den begrænsede spørgelyst skyldtes formentlig, at han ikke kom med de store overraskelser. Beslutningsplanen reflekterer en ekspertgruppes problemanalyse fra juni samt 168 efterfølgende høringsvar efter forårets økonomikaos og fyringsrunder.

Det mest påfaldende er måske, at kriseplanen taler meget om **inddragelse** af personalet i processer og ansættelser: ”En inddragende ledelsespraksis”, hvor medarbejdere og studerende skal inddrages ”så tidligt som muligt i beslutningsprocesserne, så mulighederne for at komme med synspunkter, inden beslutninger træffes, øges”, lyder ambitionen, som følges af ret præcise vejledninger til, hvordan inddragelsen skal foregå – uden at der dog angives reaktionsmuligheder, hvis en leder ikke inddrager i væsentlige spørgsmål.

Rektor: Inddragelse betyder ikke medbestemmelse

”Medinddragelse er andet end adgangen til information, så derfor er den tidligere formulering ’forelægges’ ændret til reel inddragelse. Institutledelsen får initiativretten, men er fx forpligtet til at inddrage en repræsentativ undergruppe – peers med faglighed og ikke bare professorer – her,” fortalte rektor, som også markerede, at der ikke bliver medbestemmelse på AU: ”Medinddragelse betyder ikke, at der skal stemmes om sagerne. Uni-loven er en strenget magtstruktur. Der sidder altså en dekan for enden af bordet, som tager den endelige beslutning. Men på AU indføjes en forpligtende inddragelse.”

Også **inddragelse i ansættelser** fylder i kriseplanen: ”Ansættelser er et kernepunkt i et instituts faglige aktiviteter. Så derfor er det relativt detaljeret bekræftet, hvordan inddragelsen skal ske, og det skal nærmere aftales i de rette organer. Og samme procedurer gælder jo allerede for lederansættelser. Man skal være sikker på, at en kandidat er spiselig for instituttet,” sagde rektor.

Men kan dekanen ikke bare sige nej og underkende personalets indstillinger? – lød et spørgsmål, og hertil svarede rektor: ”Det er



(Foto fra Room Lova Præst)

Nye nedskæringer?

Er der optræk til nye besparelser? – lød et spørgsmål fra salen til rektor.

”Der er ingen hemmelig besparelsesrunde på papiret. Som det ser ud lige nu, ser økonomien meget fornuftig ud. Vi følger budgettet, så der bliver et underskud i 2014, og der bliver balance i 2015. Men det er så sagt, før vi kender konsekvenserne på uddannelsessiden,” svarede rektor med udtalt henvisning til de aktuelle trusler i fremdriftsreformen og i dimensioneringsindgrebet.

dekanen, som har beslutningskompetencen, og han kan sige nej. Men det er vigtigt med dialog undervejs. For at sige det ligeud må man komme med gode kandidater, og hvilken interesse har en dekan i at underkende en god kandidat? Så hvis man agerer fornuftigt, så er chancen for dekanens underkendelse meget mindre.” Han præciserede ikke, hvem ”man” er.

Mere lokal magt til dekaner og institutledere

Blandt de vigtigste elementer i planen indføres en struktur med **mere lokal magt – ansvar for økonomi, strategi og ansættelser – til fakultetsdekaner og institutledere**, og der skal skabes ”fuld transparens om økonomien” lokalt. Det kontroversielle spørgsmål om evt. opsplitning af megainstitutter, evt. i afdelinger med flere mellemledere, er skudt til lokal efterbehandling inden februar.

Centralforvaltningen slankes

I administrationen sker der store **strukturændringer, hvor ni vicedirektører bl.a. reduceres til fem**, og noget af deres store magt flyttes til fakultetsniveauets administrationschefer. En del ansatte i forvaltningen står over for igen at skulle flytte rundt. Rektor var opmærksom på, at dette har skabt et stort alarmberedskab hos nogle administrativt ansatte.

Tilfreds tillidsmand

Vip-tillidsmanden udtrykker tilfredshed med udmeldingen: ”Rektor viser med planen en reel vilje til forandring på de problemområder, som de ansatte har påpeget. Det er et meget positivt signal, at inddragelsen har så stor en plads i planen, og at der angives ret specificerede procedurer m.m.,” siger Per Dahl. ”Planen er ikke en tilbageføring til de gamle AU-strukturer, men et forsøg på at videreføre det bedste fra 2009-reformen. Der sker så korrektioner, hvor især styrkelse af den lokale forvaltning og delegation af magt – økonomi, strategi og ansættelser – til dekaner og institutledere også er et positivt træk.”

jø

'Medbestemmelse: Ministerens selektive rapportering

Trods medarbejdernes højlydte protester over reelt manglende inddragelse og medbestemmelse, så er Uni-ministeren tilfreds med, at ledelserne "har implementeret de nødvendige rammer" til forbedret inddragelse siden lovrevisionen. Det fremgår af uni-minister Sofie Carsten Nielsens længe ventede statusredøgørelse, som hun med tre måneders forsinkelse har fremsendt til Folketinget.

Men når Folketinget således får at vide, at det såmænd går meget godt med medbestemmelsen, skyldes det kun, at kritikken er redigeret ud af virkeligheden. At en lovrevision i 2011 ikke har forbedret medbestemmelsen

BAGGRUND: Lovhenstilling om bedre inddragelse

2011-lovrevisionen indholdt en henstilling til ledelser om at forbedre inddragelsen og medbestemmelsen.

Bag henstillingen – som udtrykkeligt ikke gav de ansatte mere ret eller krav på medbestemmelse – lå kritik fra et internationalt evalueringspanel i 2009. Det udtalte, at universitetsledelserne "ikke i tilstrækkelig grad havde sikret medbestemmelse og medinddragelse", som der retteligt burde være på en videninstitution som et universitet. Panelet anbefalede,

- at der burde indføres "tilstrækkelige" medbestemmelsesprocedurer og -strukturer i overensstemmelse med intentionerne i Uni-loven,
- at lov eller lovbemærkningerne burde revideres, så bestyrelserne blev gjort ansvarlige for, at universiteterne har interne procedurer og strukturer samt
- at bestyrelserne skulle kræve, at ledelserne sørger for, at der kommer "procedurer og organisatoriske mekanismer til effektiv inddragelse af personale og studerende i overensstemmelse med moderne ledelsespraksis i videnorganisationer og de danske (og nordiske) traditioner i uni-sektoren.

eller -inddragelsen mudres til i en sammenfatning, hvor der står, at oplevelsen af medbestemmelsen "afhænger af den aktuelle situation på de enkelte institutioner", samt at der er elementer, "som universiteterne fortsat skal arbejde med". Og det skal ske "i den lokale kontekst" – underforstået ske inden for de nuværende lovrammer, som hun ikke kritiserer.

Ledelser hører, men lytter ikke

En EPINION-rapport fortalte, at de ansatte oplever, at det er gået tilbage med medbestemmelsen siden lovrevisionen i 2011 med henstilling til ledelser og ledere om frivilligt at åbne for mere medbestemmelse. Ledelserne er blevet mindre lydhøre over for medarbejdernes synspunkter, og de ansatte oplever ringere muligheder for "at påvirke ledelsen".

Den tonløse embedsmandsrapportering er en slem fuser for kritikerne af Uni-loven:

"Enten har den Radikale minister glemt sit partis kritiske holdning til Uni-loven. Eller også har De Radikale skiftet holdning. Den radikale minister er tydeligvis ikke meget for at referere den umisforståelige medarbejderpåpegnning af, at medbestemmelsen har fået det ringere. Magten ligger ubetinget hos ledelsen, og loven giver os ingen redskaber, fx til at få ret til indflydelse eller til at komme af med en dårlig leder," siger SDU-tillidsmand Jørgen Bang. "Der er en vis ironi i ministerens redøgørelse, for den afspejler netop medbestemmelsesproblemet: At ledelser nok laver høringer, men at der bliver ikke lyttet..."

Ikke retvisende redøgørelse

EPINION-undersøgelsens kritiske hovedkonklusion om, at medbestemmelsen har fået det dårligere og ikke bedre fra 2009-2014, er ikke refereret. I stedet omtaler redøgørelsen selektive data om "ledelsens lydhørhed" og de ansattes og studenters deltagelse i organerne (s.17-18): "Ministerens fremstilling er ikke retvisende. Der er et misforhold mellem den ret utvetydige kritik fra vores side, og hvordan hun udlægger det. Om det er manipulation, ved jeg ikke. Men det er tendentiøst, for redøgørelsen gengiver selektivt. Og en minister burde da være forpligtet til at give Folketinget retvisende oplysninger," siger Jørgen Bang.

På ministeriets konference i maj om medindflydelse fremkom der kraftig medarbejderkritik: "Vi påpeger: Ikke mere pseudomedbestemmelse". Ministeren overværede det selv. Men i rapporten til Folketinget pakkes kritikken sammen i en konsensusammenfatning om, "at det ikke er muligt at drage en entydig konklusion på baggrund af dagenes forskellige synspunkter". Kritikken neutraliseres, formentlig med henvisning til, at ledelsesrepræsentanter på den anden side er udmærket tilfredse med deres nuværende beslutningsrum i en enstrengt magtstruktur (s.22).

"Men ministerens konsensusammenfatning er jo igen udtryk for problemets kerne, nemlig at hver gang der er noget på spil, så kan ledelsen med loven i hånden tilsidesætte de ansattes medbestemmelse, som er fagligt vigtigt i en akademisk organisation. Ledelserne er ikke forpligtede, og vi ansatte har ingen lovredskaber til at sikre medbestemmelsen. Så i vigtige sager sker der en generel umyndiggørelse, almindeligvis det altså fortsat skal foregives, at personalet er 'inddraget,'" lyder det fra en skuffet Jørgen Bang.

jæ



Ministerens redøgørelse for folketinget: Status på medbestemmelse og medinddragelse på universiteterne (oktober 2014).

Medbestemmelses-

Ministerredegørelse er uredelig og deprimerende. Minister kaster røgslør ud over udbredt medarbejderkritik, mener videnpolitik-professor

”Ministerens redegørelse er en rituel teaterforestilling, som hun er tvunget til at opføre for syns skyld og mod sin vilje. Den må ikke udtrykke kritik og dermed antyde, at der er brug for lovstramminger, så ansatte eller studerende får redskaber til at kræve reel medbestemmelse. Hendes forestilling er meget selektiv. Redegørelsen bliver derfor også surrealistisk, for dens virkelighedsbeskrivelse er helt anderledes end den virkelighed, vi menige i sektoren oplever...”

Sådan siger sociologiprofessor Heine Andersen om den status over medbestemmelsen på universiteterne, som uni-minister Sofie Carsten Nielsen har oversendt til Folketinget med tre måneders forsinkelse.

”Redegørelsen er uredelig og deprimerende. Ministeren var forpligtet til at følge op på, om ‘universiteterne i tilstrækkeligt omfang’ har sikret mere medbestemmelse til medarbejdere og studerende efter 2011-lovhenstillingen til ledelserne om at gøre det bedre. Men ministerens redegørelse prøver slet ikke at løse den stillede opgave. Hun gennemgår den formelle implementering, men ikke den reelle! Redegørelsen har ingen ambitioner om at identificere eller beskrive de reelle problemer. Den tvistning kaster røgslør ud over enhver kritik.”

Magtarrogance fra et parapolitisk system

”Redegørelsen virker som ren magtarrogance. Ministeren ignorerer fuldstændig den utvetydige kritik af, at medbestemmelsen er blevet ringere i perioden. Det viste en EPINION-undersøgelse og en konference i maj. Det virker, som om der er bred politisk konsensus i Folketinget om, at der skal være formel medbestemmelse til de ansatte, men den behøver ikke være reel – og derfor tillader ministeren at lave en sådan uredelig redegørelse,” siger Heine Andersen.

Han kalder det en tonløs embedsmandsrapportering:

”Det virker, som om universitetssektoren forhandles i et parapolitisk system med embedsmænd og interessegrupper, som har lukket sig om sig selv, som er uimodtagelig for signaler fra omverdenen, og som



“ Ministerens redegørelse prøver slet ikke at løse den stillede opgave. Hun gennemgår den formelle implementering, men ikke den reelle! Den tvistning kaster røgslør ud over enhver kritik.

Heine Andersen

uafhængt centralstyrer. Redegørelsen er et godt eksempel på, at systemet gennemfører formelle høringer, men derefter bare filtrerer de ubehageligheder og modsigelser væk, som ikke passer systemet.”

EPINIONS-rapport selektivt gengivet

I maj blev der offentliggjort en EPINIONS-rapport, som fortalte, at de ansatte oplever, at det er gået tilbage med medbestemmelsen siden lovrevisionen i 2011 med henstilling til ledelser og ledere om frivilligt at åbne for mere medbestemmelse. Ledelserne er blevet mindre lydhøre over for medarbejdernes synspunkter, og de ansatte oplever ringere muligheder for “at påvirke ledelsen”.

Men undersøgelsens kritiske hovedkonklusion om, at de ansatte oplever, at medbestemmelsen faktisk har fået det dårligere og ikke bedre 2009-2014, refereres ikke:

”Det er uforståeligt, at ministeren tror, hun kan ignorere den kritik, som er i sektoren. På trods af, at EPINIONS-undersøgelsen var tilrettelagt, så den gav begrænsede muligheder for kritik, fremstod der en umisforståelig og udbredt utilfredshed blandt de ansatte med den måde, ledelserne styrer på.

Også konferencen i maj – hvor EPINIONS-rapporten blev offentliggjort – viste kritik og skepsis over for systemet – tilmed også fra ledelsesniveau – men det reflekteres

der heller ikke over i redegørelsen, selv om ministeren selv overværede seancen.”

Ministerens løsning: Generelle opmærksomhedspunkter

Ministeren udtrykker formel tilfredshed med, at ledelserne **”har implementeret de nødvendige rammer”** jf. 2011-lovrevisionen. Redegørelsen eftersøger ikke konkrete problemer, men nøjes med at henvise det videre arbejde til ”gensidig forventningsafstemning”. Og så udnævner hun nogle **”generelle opmærksomhedspunkter”**:

- Gennemsigtighed
- Kompetencedeling
- Forventningsafstemning
- Engagement.
- Ledelsesudvikling.

”Lige så udmærkede disse elementer er hver for sig, lige så generelle og uforpligtende ’managementagtige’ er de også. Redegørelsen er præget af ulyst til at lave en reel status. Den er så slap, når der slet ikke er en påpegnings af, hvad der konkret er særlige problemer, der skal arbejdes videre med,” konstaterer Heine Andersen:

”Det er da lidt uforståeligt, at altimens ministerierne er storforbrugere af konsulentbistand, så har man ikke ønsket at få en ekstern konsulent til at påpege de konkrete problemer i medbestemmelsen.”

Forsøg på at isolere til lokale problemer

Ministerens redegørelse er et forsøg på at isolere problemer til enkelte institutioner, uden at de i øvrigt nævnes, når der står, at oplevelsen af medbestemmelsen **“afhænger af den aktuelle situation på de enkelte institutioner”**.

“De forskellige input viser, at lokale forhold spiller en væsentlig rolle for, hvordan medbestemmelse og medinddragelse opleves.” (s.24). Og så står der, at der skal arbejdes videre **“i den lokale kontekst”**.

De formuleringer fortolker sociologiprofessoren sådan: ”Når redegørelsen henviser til lokale forskelle, så er det et forsøg på at isolere problemer til enkelte institutioner, uden at det nævnes, hvem det er! Der siges

teater



også, at loven er god nok i sig selv. Det er kun en lokal rektor eller en lokal implementering, der har været lidt problemer med, måske i Aarhus? Med den drejning, så bliver det generelle problem forbigået, og det er der slet ingen grund til. Jeg skulle hilse at sige – sammen med mange andre KU'ere, som har ytret sig – at medbestemmelsen på KU altså ikke har det vidunderligt.”

Konsensus-terminologi

En anden afglidende formulering i redegørelsen er, ”**at det ikke er muligt at drage en entydig konklusion**”, og hertil siger Heine Andersen:

”Der konkluderes i konsensustermer, dvs. at hvis der fremstår kritik af medbestemmelsen fra de ansatte på den ene side og tilfredshed med den enstrengede beslutningsmagt på den anden, så går tingene lige op. Men det er jo ikke en måde at neutralisere problemer på,

for det er jo netop dem, politikerne skal tage stilling til. Ministeren skal jo forholde sig til de faktiske forhold og modsætninger, som det så er de politiske aktørers opgave at uddrage en konklusion på. Men her undlader man helt at opstille dilemmaer og konflikter-”

Universiteterne = topledelsen

Heine Andersen påpeger, at der er en grundlæggende, begrænsende præmis i Uni-lovens enstrengede og topstyrede struktur. Når ministeren fx spørger om hørings svar, så er det bestyrelsens eller rektors vurdering, der kommer ind. Og når ministeren laver redegørelser om medbestemmelser, så er det igen ledelsernes meninger, som styrer fremstillingen.

”Fremstillingen er konsensusagtig og konfliktløs, for universitetet fremstilles som en homogen enhed uden interne modsætninger. Og Uni-loven gør, at fællesmængden

er adækvat repræsenteret af topledelsen. ’Universitetet’ bliver reelt synonymt med ’topledelsen’, for det er jo den faktiske magt til at beslutte, hvad der defineres som virkeligheden på universiteterne. Måske er politikerne i bund og grund ligeglade med, hvad de menige mener,” siger han.

Men en sådan konsensusfremstilling er i fundamental modstrid med, hvad der definerer et universitet, mener sociologiprofessoren: ”Universiteterne er ikke en konsensusforsamling, men derimod et sted, hvor vurderinger frit og åbent kan brydes. Det er et pluralistisk sted med mangfoldige og ofte modsatrettede vurderinger, som frit og åbent lægges frem og diskuteres. Når det sovses ind i konsensusfremstilling, er det at gøre vold på det klassiske universitet”.

Radikal minister?

”Ministerens redegørelse er deprimerende, fordi den ikke tager fat på reelle problemer. Og det er demotiverende og svækker engagementet hos de ansatte. Hvorfor skal man engagere sig, hvis man ingen indflydelse har? Så hellere passe sin atomiserede forskning,” siger han.

”Det er uforståeligt, at ministeren er så systematisk uinteressert i at undersøge problemer. Hun må da vide, at det er helt i strid med traditionel radikal politik, som jo sætter demokrati og medborgerindflydelse højt. Og De Radikale var da også imod Uni-loven i 2003 på grund af dens topstyrede ledelsesstruktur.

jø

Ministerens redegørelse for folketinget: Status på medbestemmelse og medinddragelse på universiteterne (oktober 2014).

Når dekanen trumfer –

CASE. Uden om personalet prøver science-dekan at gennemtrumfe et gammelt fusionsforslag. Personalet i oprør

Science-dekan John Renner Hansen udsendte pr. mail mandag eftermiddag den 15. september højst overraskende en plan om at slå Datalogisk Institut (DIKU) sammen med Institut for Matematiske Fag (MATH). De ansatte var ikke blevet hørt forud. Og heller ikke institutlederne, Martin Zachariassen eller Erik Kjær Pedersen var blevet indviet eller hørt, formentlig fordi dekanen vidste, at de ikke støtter fusionen.

Dekanen vidste godt, at der er udbredt modstand mod en fusion, og at han planlægger et tvangægteskab. I 2011 fremsatte den tidligere dekan nemlig stort set samme plan, men efter massiv modstand fra de ansatte ved de to institutter – som ikke så nogen fusionsfordele – valgte rektor dengang at droppe planen. Og så troede de ansatte, at den potte var ude. Derfor kom dekanens genfremsættelse som en overraskelse.



Direktionen ved SCIENCE indstiller, at MATH og DIKU fusioneres med virkning fra 1. januar 2015
Dekanen

Dekanen: Kom med nye argumenter

Og at fronterne ikke har flyttet sig, viste sig da også klart, da dekanen optrådte på et stormøde for begge institutter, hvor han argumenterede for planen. Dekanen lagde her ikke skjul på, at det var en genfremsættelse af den gamle plan. Han fortalte, at han havde genlæst en arbejdsgrupperapport fra fusionsplanen i 2011, og han kaldte den visionær og sagde: ”Det ser – fra mit synspunkt – fornufdigt ud, og det er udgangspunktet for det, vi gerne vil fortsætte med.”

Og så bad han tilhørerne om ikke at gentage tidligere argumenter: ”Dekanatet er godt klar over historikken i det her. Vi kender alle argumenterne. Jeg har læst dem fra for to et halvt år siden. Jeg vil gerne se en masse nye argumenter.”

Han blev straks mødt med et modkrav fra de ansatte: ”Har dekanen fremført nye argumenter?” – underforstået, at det har dekanen ikke.

Ingen inddragelse og ingen medbestemmelse

Dekanen overholder formalia ved at gennemføre en formel høring, som er i gang. Men for de ansatte er problemet, at det fremstår ret klart, at han ikke har tænkt sig at bøje sig for argumenterne, selv om høringsfasen vil vise en massiv modstand mod fusionen.

De ansatte føler sig underløbet af genfremsættelsen. De henviser til, at forslaget blev taget af bordet i 2011 efter de ansattes og institutlederes grundige modargumentation, som blev taget til efterretning af KU's bestyrelse, som konstaterede, at faglighederne nok havde det bedst på hver deres institutter.

Og så klager de over processen: ”Dekanen har uden nogen form for inddragelse af hverken medarbejdere eller ledelse ved de to institutter bebudet en sammenlægning,” lyder det fra MATHs faste vip-personale. De tager ”på det kraftigste afstand fra både forslaget og den helt uacceptable fremgangsmåde, der kun kan ses som en desavouering af samtlige medarbejdere på begge institutter”.

Direktionen indstiller – uden inddragelse

Dekanen overholder tilmed ikke ”den gode skik at lytte til de involverede forskere og tage hensyn til deres synspunkter”, står der meget underdrevet i deres protest.

Hermed henvises der indirekte til lovrevisjonen af 2011, hvor der blev henstillet til, at ledelserne lavede formelle procedurer til effektiv inddragelse af bl.a. vip-personalet m.m. Og det skulle ske ved en formaliseret præcisering af vedtægter samt oprettelse af organer og procedurer, så der kunne ske en højere grad af inddragelse – som dog fortsat skal udøves under den enstrengede struktur, hvor det er ledelsen, der har den ubegrænsede beslutningsmagt i praksis.

Og det er netop denne ubegrænsede beslutningsmagt som dekanen har demonstreret på en klodset og brutal måde, mener de ansatte. Han end ikke foregiver at have drøftet sagen med vip-personalet, før den blev fremsat: ”Direktionen ved SCIENCE indstiller, at MATH og DIKU fusioneres med virkning fra 1. januar 2015,” som det lakonisk blev meldt ud.

Kan dekanen bare gennemtrumfe?

De ansatte undrer sig over, hvordan dekanen kan tillade sig at lancere fusionsplanen uden forudgående inddragelse af personalet. Af KU's vedtægt fremgår det, at bestyrelsen skal sikre, at der er medbestemmelse og medinddragelse af medarbejderne og studerende i væsentlige beslutninger. Men i forretningsordener for organer tillægges personalet kun ret til at få sager forelagt – evt. ved at de selv kræver det – til drøftelse, før rektor-dekanen tager sin endelige beslutning.

Lovændringen i 2011 gav dog en forventning om, at ”væsentlige ændringer” (Samarbejdsdirektoratets formulering), som kan få personalemæssige konsekvenser, skal fremlægges og drøftes i organerne. Og med



Jeg havde en god erfaring som visiting professor på MATH i København for nogle år siden ...

På Stanford er administrationens primære rolle at støtte og facilitere lærernes/forskernes undervisning og forskning og studenternes studier. Fundamentalt for denne tilgang er, at stort set alle forsknings- og uddannelses-initiativer kommer fra de ansatte og ikke fra administrationen. Det er altså forvaltningens rolle at støtte disse initiativer, ikke at skabe eller påføre dem.

Denne filosofi er indarbejdet i Stanfords formelle styringsregler. Foreslås der ændringer i institutstrukturen (fx fusion af to institutter) eller foreslås der ændringer i studieprogrammer – fx en nyt studium – er det Akademiske Senat, som skal godkende eller underkende dette. På Stanford består dette senat af forskere/lærere-repræsentanter fra alle fagområder. Ingen dekan, institutleder eller sager universitetspræsident har autoriteten til at gøre dette enerådigt.

I det aktuelle om fusion af de to institutter, som KU-ledelsen overvejer, vil en sådan proces ikke være seriøs uden en overvældende tilslutning fra forskere-lærere fra begge institutter ...

Professor Ralph L. Cohen, Stanford

trods massiv modstand

”væsentlige ændringer” menes elementer, hvor såvel bemanding og faglige prioriteringer er i spil.

Men i den aktuelle sag har dekanen ikke inddraget – hvad han da heller ikke lægger skjul på ved bare at henvise til den gamle historie fra 2011.

Kørt over – også af rektors hykleri?

Og vipørne er ikke bare rasende over proceduren. De harcellerer også over, at hvis en dekan kan gennemtrumfe en fusion på trods af de ansattes stort set enstemmige protester, så er det dis-respekt for, hvad et universitet er. Og her trækker de så en lang række internationale kapaciteter på banen, fx fra Stanford. De kritiserer dels fusionens manglende faglige begrundelser, og dels undrer de sig over det danske uni-system, hvor en sådan fusion kan foregå uden om personalets indforståelse – hvilket den kan jf. den uindskrænkede magt til ledere. Ifølge Uni-loven har de ansatte ingen rettigheder til at underkende en fusion som denne – eller til at afsætte en leder.

Og rektor Hemmingsen er også i klemme i sagen. Ifølge KU's rektorinstruks træffer han endelig afgørelse om større sager som institutfusioner. Men støtter han dekanens fusion, kommer hans tiltrædelseserklæring fra februar 2013 til at fremstå som hykleri. Her talte han om fremme af lokale samarbejder på tværs af de formelle enheder. Og ”sådanne processer kan tilskyndes, men ikke styres top down”.

2011: Lovhenstilling om bedre inddragelse

Bag 2011-lovrevisionen med henstilling til ledelser om at forbedre inddragelsen og medbestemmelsen lå, at et internationalt evalueringspanel i 2009 slog fast, at universitetsledelserne ”ikke i tilstrækkelig grad havde sikret medbestemmelse og medinddragelse”. Panelet anbefalede, at der burde indføres ”tilstrækkelige” medbestemmelsesprocedurer og -strukturer i overensstemmelse med intentionerne i Uni-loven, at lov eller lovbemærkningerne burde revideres, så bestyrelserne blev gjort ansvarlige for, at universiteterne har interne procedurer og strukturer, samt

“ Datalogi og matematik er fundamentalt forskellige discipliner, som det ikke giver faglig mening at fusionere. Det viste et stort udredningsarbejde for to år siden, som Dekanen nu bare ignorerer. Nu har han så sat en høringsprocedure i gang som skalkeskjul for, at han basalt set har taget beslutningen om fusion, og der er ingen signaler om imødekommenhed. Han har klart signaleret, at han gennemtrumfer, selv om høringen vil vise massiv modstand fra studerende, vip'ere og aftagere ...
Lektor Ken Friis Larsen, Datalogi



at bestyrelserne skulle kræve, at ledelserne sørger for at der kommer ”procedurer og organisatoriske mekanismer til effektiv inddragelse af personale og studerende i overensstemmelse med moderne ledelsespraksis i videnorganisationer og de danske (og nordiske) traditioner i universitetssektoren”.

Faglige argumenter imod

Matematiks ansatte kalder fusionsforslaget for ”en bombe” under instituttets udvikling.

Dekanen henviser til overordnede synergieffekter om kritisk masse, uudnyttet potentiale i grænseflader, styrket samarbejde m.m.

Vipørne på begge institutter har efterlyst (nye) begrundelser for relanceringen. De har bedt om konkrete scenarier, som sandsynliggør, at det fusionerede institut vil performe bedre.

Den analyse indrømmer dekanen, at direktionen ikke har lavet: ”Men vi har tiltro til, at et nyt, fusioneret institut vil være styrket, hvad angår administration, økonomi og handlekraft, og at en styrkelse af disse parametre vil øge mulighederne for samarbejdet med omverdenen.”

Der kan også ligge økonomiske besparelser i forslaget, samt at nogle lokale allokeringer pludselig går op i den nye Niels Bohr-bygning. Og så argumenterer de detaljeret med, at fusion vil modvirke udvikling af de aktuelle styrker på begge fag.

Dekanen på sin side henviser til eksempler på, at fusioner efter en indkøring normalt bliver en succes. Men det er en sprogforplumring, siger de ansatte, for dekanen bruger amerikanske institutes som eksempler – men institutes betyder minifakulteter, og her er fagene adskilte.

Samlet konkluderer Math's vip'ere: ”Det er meget overraskende og meget mærkeligt at bremse denne udvikling med iværksættelse af et centralistisk styret og dårligt gennemtænkt fusionsforsøg.”

Høringsfristen var d. 3. nov.

Dagsorden pkt. 1: Når orientering er in

CASE. Da institutleder lukkede forskningsenhed på SDU. Aktindsigt i en meget uformel procedure.

”På den baggrund er det besluttet at ændre den eksisterende organisation på IST. De berørte forskningsledere har løbende været orienteret om de planlagte ændringer og har givet input til den endelige model.”

Sådan lød orienteringen af medarbejderne på HMS (Forskningsenheden for Helbred, Menneske og Samfund) fra SDU-institutleder Jesper Bo Nielsen d. 22. november sidste år. Dens budskab på et A4-ark til medarbejderne var groft sagt en varsling af en strukturændring, hvor deres enhed skulle lukkes, og hvor de skulle spredes i to-tre andre SDU-enheder, bl.a. Almen Praksis og Brugerinddragelse: ”Samlet vurderes det, at den nye struktur vil give en styrkelse af de prioriterede områder og en større synlighed, der på sigt vil være til gavn for alle felterne.”

Typisk nok for institutlederen var det ikke oplæg til drøftelse. Det var en orientering om, hvad han (og dekanen) havde besluttet.

Og typisk nok for institutlederen skjules beslutningsprocessen og aktørerne i magtsprog: ”Det er besluttet at ...”

Institutlederen: Formalisering og skriftlighed ikke nødvendig

Når der meldes så definitivt ud i første udspil fra institutlederen – ”det er besluttet” – betyder det, at beslutningen de facto er taget. Der lægges altså ikke op til inddragelse, til en proces, til høring eller det hensigtsmæssige?

”Det notat er blevet til efter drøftelse med forskningslederne m.m. Det notat er mine ønsker til en ændret struktur og en indkaldelse af argumenter fra personalet, som jeg ville tage med i min videre bearbejdning af planen. Og der skete jo faktisk nogle justeringer af planen,” svarer institutleder **Jesper Bo Nielsen**.

Men du svarer ikke på spørgsmålet: Det er svært at læse ”det er besluttet” anderledes end som noget definitivt og indiskutabelt – der indbydes heller ikke til høring eller debatter.

”Jeg havde som sagt talt med de enkelte forskningsledere og seniorforskere. Og jeg blev på intet tidspunkt bedt om at fremlægge et konkret skriftligt dokument med planen. Så det gjorde jeg ikke, og det fandt jeg heller ikke nødvendigt,” svarer han. ”Men det var jo en plan. Hvis dekanen og de tre forskningsledere havde ment, at det var en dårlig plan, så var den ikke blevet til noget. Og der var ingen forskningsledere, som sagde, at det var en dårlig ide.”

Inddragelse via mundtlige drøftelser

FORSKERforum har fået aktindsigt i beslutningsprocessen, og den afslører, at institutlederen ikke inddrog personalet i overvejelserne om lukningen af HMS. Han fortæller, at han drøftede nedlæggelsen med dekanen i efteråret 2013 (men der findes ingen referater herfra).

Aktindsigten fortæller ikke om inddragelse i form af formelle høringer, før han tog beslutninger. Derimod siger han, at han forud havde ”mundtlige drøftelser” med forskningslederne på området, men det kan ikke dokumenteres, for der foreligger ikke mødeindkaldelser, høringsrunder, referater eller høringsvar.

“

De menige spurgte: ‘Hvorfor er jeg slet ikke inddraget eller spurgt? Og hvad er den faglige begrundelse og mening med lukningen?’

Angiveligt havde han også ”mundtlige drøftelser separat med hver enkelt af seniorforskerne på HMS” inden offentliggørelsen af planerne i november, men det kan ikke dokumenteres. Og det modsiges i øvrigt også af, at han senere tog forskningslederne som gidsler i sagen ved at lade dem fortælle de menige (seniorforskere m.fl.) om lukningen: ”**Det står jer frit for at rundsende medsendte til jeres medarbejdere**” (mail fra Institutlederen til 3 forskningsledere, 22.11 2013).

Og det omtalte beslutningspapir hed lakonisk ”**Vedr. omstruktureringer på IST**” og var på A4-arket, hvor lukningen ikke blev begrundet sagligt og fagligt, men hvor der blot blev redegjort for den nye organisationsstruktur, samt angivet ledelsesmæssige referencer her.

Aktindsigt i uformel og uskreven procedure

Den givne aktindsigt giver ikke indsigt i de faglige overvejelser bag planen. Den bærer præg af, at institutlederen ikke har inddraget personalet i en formel proces, før han tog beslutninger, og at hans begreb om inddragelse er ”orienteringer”. Den manglende formalisering afsløres ved, at den aktindsigt, som FORSKERforum har fået, er institutleders efterfølgende rekonstruktion af processen, som så er videregivet af SDU’s juridiske kontor.

Der findes ingen skriftlig dokumentation for, at institutlederen har hørt medarbejderne, eller at nedlæggelsen har været drøftet formelt, og der er kun en medarbejdertilkendegivelse i mødereferater fra sagen.

Når ”inddragelse” bliver til ”orientering om”

Hvis aktindsigten tages for pålydende, afslører den en proces, hvor ”inddragelse” i praksis afvikles som en orientering fra institutlederen om beslutninger, som de facto allerede er taget. Den fortæller om en institutleder

- som i kort mail 13. nov. ubegrundet bekendtgør ”**nogle strukturelle ændringer, som er på vej i HMS**” over for forskningsledere og de fem seniorforskere (men han beklager samtidig, at han ikke har nået at tale med tre af dem).
- som 22. bekendtgør sin beslutning om at lukke HMS og vedlægger et A4-notat, som fortæller om de faktiske flytningskonsekvenser for hver enkelt.
- som 29. nov. til institutforummøde definitivt offentliggør beslutningen, uden at der dog lægges op til drøftelser af beslutningen. Og efterfølgende var der såmænd julefrokostspisning i WP19, fortæller referatet.
- som 17. dec. orienterer andre institutledere på SDU-sund: ”**Der arbejdes med strukturelle ændringer på instituttet, så mindre grupper bliver samlet til større, stærkere grupper,**” lyder det lakoniske referat.
- som 9. jan ved et institutrådsmøde tilsyneladende bliver mødt med det første kritiske spørgsmål til lukningen og processen. Det kom fra en laboratorietekniker: ”**På Institutforum virkede det, som om mange medarbejdere ikke var orienteret om det.**” (omstruktureringerne, red). Og det inddragelsesansvar tørrede institutlederen af på sine forskningsledere: ”**Det har været op til forskningslederne at orientere deres forskningsenhed om de kommende ændringer.**” (Ifølge referatet).
- som 27. jan. lader dekanen præsentere planen under overskriften ”**Nye tværgående initiativer på SUND**”.

Underinddraget personale

Institutleders lukningsproces betyder, at ingen af de menige ansatte ønsker at udtale sig for ikke at komme i bad standing: ”Vi

Instituttlederen: Jeg har 'inddraget' ...

passer ind og prøver at finde vores plads i den nye struktur," forklarer en anonym medarbejder. "Vi oplevede ingen inddragelse i processen; vi blev orienteret, efter at lukningen de facto var besluttet, så indsigelser ville ikke være velsete. Så eventuelle indsigelser fik slet ingen chance for at komme frem."

Tillidsmand Bjarne Andersen fortæller, at han oplevede et personale, som ikke blev inddraget, og som hele tiden var underinformeret: "De menige spurgte: 'Hvorfor er jeg slet ikke inddraget eller spurgt? Og hvad er den faglige begrundelse og mening med lukningen?'"

Han fik indtryk af forskellige typer protester. Dels at HMS har været en velfungerende ph.d.-skole. Dels at der lukkes et humanistisk center for kvalitativ forskning, som pludselig skulle underlægges medicineres kvalitative begreb, som er anderledes end hum's og samf's – og faktisk en særbegrundelse for oprettelsen af centret. Dels at tvangsforflytningen kunne blive et indgreb i medarbejderes faglighed og forskningsfrihed, fordi de har ringe fælles faglighed med deres nye kolleger, og fordi de skal indordnes under andre mål og succeskriterier.

Tillidsmanden: Ingen standarder for inddragelse

"Forløbet er ikke enestående, men den hører nok til i den grove ende af ikke-inddragelse: Der var ingen høringer, ingen forhåndsorientering eller inddragelse. Ingen tidlig orientering i SU eller institutråd. Først da han havde taget alle beslutninger om lukning, orienterede han modstræbende de ansatte. Og så kaldes det bagefter for inddragelse," siger tillidsmand Bjarne Andersen.

"Uni-loven stiller ikke konkrete krav til 'inddragelse' eller 'medbestemmelse'. Der er ingen standarder for, hvad der er 'inddragelse', så de ansatte har ingen redskaber til at sætte instituttlederen på plads.

Forløbet er et klart eksempel på, at ledere nok har en formel forpligtelse til at inddrage personalet, men reelt behøver de ikke gøre det og det er fuldstændig konsekvensløst for lederen at lade være. Ledelsesretten gør, at han kan tage beslutning om at lukke en forskningsenhed uden at tage personalet i ed".

Og tillidsmanden slutter: "Men i mine øjne har han altså overtrådt samarbejdsaftalen, som siger, at 'væsentlige ændringer' og 'strategiske spørgsmål' som en nedlæggelse

Institulleder **Jesper Bo Nielsen** mener, at han har overholdt de formelle og uformelle procedurer for medarbejderinddragelse. I et længere interview med FORSKERforum kommer han gentagne gange tilbage til, at han især har "drøftet" omstruktureringen mundtligt med forskningslederne, både før og efter forelæggelse af planen.

"Jeg afholdt nogle møder enkeltvis med først forskningslederne og siden med de menige seniorforskere, inden jeg præsenterede planen d. 22. nov. Jeg synes egentlig, at disse uformelle møder har været ok. Jeg har et udmærket forhold til de ansatte, og jeg synes faktisk ikke, at nogen kommer i bad standing, fordi de kommer med indsigelser. Og de har jo haft mulighed for at henvende sig og tilkendegive deres holdning – min dør står altid åben – hvad nogle også har gjort," forklarer **Jesper Bo Nielsen**. "Inddragelse er jo noget, som man skal gøre, hvis der er væsentlige ændringer i personalets arbejdsforhold. Og jeg må gøre opmærksom på, at de stadig – efter omstruktureringen – har deres forskningsområder og forskningsfrihed."

Hvor meget skal stå i referater?

Af den skriftlige dokumentation, som FORSKERforum har fået aktindsigt i, fremgår der ingen egentlig debat om sagen, og der foreligger således heller ikke referat eller dokumenter med medarbejderprotester.

"Der har været debat, men nu er det så et spørgsmål, hvor meget der står i referater. Du kan have ret i, at nogle referater kunne være mere fyldige. Men hvad angår medarbejderreaktioner, så var der en enkelt post.doc.er fra det tidligere HMS, som kom til mig med en personlig bekymring (om der ville være plads til hendes forskning i den nye model). Forskningslederen fra HMS markerede også, at hun hellere ville have enheden ændret på en anden måde. Markeringen blev gjort mundtligt; om jeg har fået skriftlige kommentarer, kan jeg ikke huske."

Formelt eller uformelt ligegyldigt

Men er det 'inddragelse', når en magtfuld leder tager de enkelte ud til samtale, uden at de har et skriftligt formelt udspil/papir at forholde sig

skal drøftes i SU (og underforstået også i institutrådet). Der skal altså ske en forelæggelse af sagen, så drøftelsen kan ske på et informeret grundlag. Og inddragelsen skal



“Jeg har inddraget hver enkelt medarbejder ved at drøfte planen med dem. Om inddragelse sker formelt eller uformelt, er jo ikke afgørende

Jesper Bo Nielsen

til, og uden at de formelt får en proceskøreplan, som de kan melde ind på?

"Jeg har inddraget hver enkelt medarbejder ved at drøfte planen med dem. Om inddragelse sker formelt eller uformelt, er jo ikke afgørende. Vi snakker jo ofte sammen om faglige sager, og alle ved, at de kan komme til mig med deres synspunkter. Men jeg kan altså ikke forholde mig til det, hvis nogle føler, at de ikke kunne melde ind, for det kunne de altså."

Uformel udveksling er 'inddragelse'

Opsummerende: Mener instituttlederen, at uformelle forløb uden høringer, uden procesplan, uden skriftlighed og uden efterfølgende dokumentation er tilfredsstillende for samarbejdet mellem ledelse og vipere på et universitet?

"Jeg mener, at i den konkrete sag har jeg inddraget både forskningsledere og seniorforskere både før og efter forelæggelse af planen 22. november, så jeg har fået input fra alle involverede i omstruktureringen. Der er især foregået en drøftelse forud med forskningslederne, som jeg også (uformelt) aftalte en proces med. I organisationer som vores foregår udvekslingen af synspunkter uformelt, ved at de ansatte frit kan komme ind ad min dør, så det er en udmærket måde at gøre det på. Så jeg kan ikke bekræfte din tese om, at der ikke har været nogen inddragelse."

vel at mærke ske på så tidligt et tidspunkt, at medarbejdernes synspunkter kan indgå, før lederen tager den endelige beslutning."

Evaluering: Succes

Det Frie Forskningsråd får stor ros i evaluering, men der er problemer med succesraten, bevillingsstørrelsen, kønssammensætningen

Det danske forskningsrådssystem er imponerende velfungerende, og udlandet ser med misundelse på dets effektivitet. Der kommer meget høj kvalitetsforskning ud af disse bevillinger. At DFF er i krise på grund af lave bevillinger er at gå for langt, men succesraten er altså for lav. Det nærmer sig lotteri for ansøgerne, når meget velkvalificerede ansøgere får afslag, fordi succesraten nærmer sig 14 pct. – så det ikke er anstrengelserne værd at søge. Derfor bør systemet arbejde på, at der er midler, så succesraten kan nærme sig 20 pct.

Sådan lød en af de mest smashing konklusioner, som evalueringen af Det frie Forskningsråd nåede frem til i **paneformand Wilhelm Krulls** sammenfatning på en slutkonference i oktober.

Ikke overraskende var **DDF-formand Peter Munk Christiansen** meget glad for anerkendelsen af, at DFF-systemet er helt essentielt for et velfungerende fondssystem: ”Vi vil meget gerne have større bevillinger, men først og fremmest vil vi gerne have langsigtede bevillingssikkerhed, så vi ved, hvad systemet har til disposition”.

For lav succesrate

Rapporten har en central figur, som fortæller, at succesraterne falder, målt på både det relative antal af projekter, som får penge og på de penge, som projekter får. I 2014 er

succesraten på bare 11 pct.

”Succesraten er målt på internationale standard for lav. Bliver den lavere ligner det lotteri, hvor det er skuffende og utilfredsstillende for de velkvalificerede, som får afslag”, konstaterede paneformanden ved konferencen..

Succesraten er utilfredsstillende lav og må bevæges ud over denne ”stagnationsfase”. ”DFFs budget bør under ingen omstændigheder blive udsat for reduktion”. Det er ikke mindst vigtigt, fordi det også klæder danske forskere på til at klare sig bedre i internationale ansøgninger (fx Det Europæiske Forskningsråd).

”Derfor bør DFF være udstyret med en god og passende mulighed for at leve op til sådanne forventninger med tilsvarende budgetbasis. Og implementering af Panelets anbefalinger kan kun gøres mulig, hvis der skaffes yderligere funding”, lyder anbefalingen – som er usædvanlig, for evalueringer har ofte den underliggende præmis i kommissorier, at de ikke må kommentere den økonomisk-politiske side, så politikerne sættes under pres.

Succesraten: For mange ringe ansøgninger

Ministeren nævnte da også succesraten i sin åbningstale: ”Det er evident, at DFF gør et godt job. Så selv om nogle synes, at succesraten er for lav, så er det Evalueringens budskab, at DFF gør et godt job”.

Forskningschef Charlotte Rønhof fra arbejdsgiverne i DI spredte dog en giftig kommentar til succesraten: ”Vi er enige i, at der skal flere midler til dansk forskning. Men de lave succesrater skyldes måske ansøgningernes kvalitet. De mange afslag viser, at ansøgning i hvert fald er spild af en masse forskeres tid, at en masse forskere ikke er dygtige nok. Succesraterne bliver jo ikke bedre, hvis ikke universiteternes institutledere afskærer de ringeste ansøgere fra at søge”, sagde hun og tilføjede: ”Nu ligner de lave succesrater et politisk pressionsmiddel fra forskerverdenen...”

Flere basismidler til uni'erne

Panelets usædvanlige anbefaling af, at DFF-systemet må tilføres flere penge er ikke den eneste usædvanlige. Den er også så fræk, at den kommenterer regeringens

bevillingsfordeling, når den konstaterer, at det er en forudsætning for effektive og succesrige forskningsinstitutioner, at de har tilstrækkelige basisbevillinger i et balanceret system. Universiteterne skal altså have basismidler, som kan suppleres med rådsmidler eller andre eksterne bevillinger fra 3. parter.

Den indirekte anbefaling til politikerne er, at de må opretholde en høj grad af basismidler til universiteterne. Det siges på den måde, at bevillinger fra 3. parter ikke må erstatte statsbevillinger, for eksterne fonds- eller erhvervs-bevillinger vil kun være et tilstrækkeligt supplement til at løfte særlige og enkelte forskningsområder (fx det biomedicinske område).

Anbefaling: Hold de tre danske fonde adskilte

Det danske forskningsrådssystem bør ikke udsættes for nye reformer eller fusioner. Der er en passende arbejdsdeling mellem De frie forskningsråd (DFF) og Grundforskningsfonden. Det skal understreges, at begge organer ikke bare opfylder ret identiske men også komplimentære roller. De har forskellige missioner. De bør således forblive uafhængige organer.

Sådan lyder en anden DDF-konstatering. Den indirekte konklusion på det samme er, at arbejdsdelingen mellem DFF og den nystiftede megafond Innovationsfonden er passende.

Og det var da også **uddannelsesminister Sofie Carsten Nielsens** slutpointe i sit indlæg på evalueringens lukkekonference: ”Samlet sender evalueringen et klart budskab om, at dansk forskning har en høj standard og at DFF gør et godt job. Vi har et godt system, senest med etableringen af Innovationsfonden. Derfor kan jeg ikke se et behov for en større reform af systemet”.

DTU-rektoren: Flere penge til teknik

Det er ikke bare succesraterne, som er for lave. Der er også kræfter – DTU og arbejdsgiverne i Dansk Industri – som mener, at teknisk videnskab er relativt underprioriteret i de frie råd.

DTU-rector Anders Bjarklev optrådte egentlig som repræsentant for det samlede

Afslag skal have begrundelser

Ansøgere som får afslag på en ansøgning bør have en begrundelse for den negative bedømmelse i stedet for som nu bare at få et lakonisk afslagsbrev, hvor der bare står noget om begrænsede midler. Hvor der ikke er standardprocedurer for opsamling af begrundelser, må den etableres og ansøgere skal kunne få konstruktiv feedback, så de kan lære af dem, lyder en anbefaling til opstramning af DFF.

Esraten er for lav

m.m.



Debatpanel ved DDF-evalueringens slutkonference: Professor Liselotte Højgaard (Højteknologifonden), Jens Maaløe (Innovationsfonden), rektor Anders Bjarklev (Rektorkollegiet / DTU), professor Peter Munk Christiansen (fmd. for DFF) samt dr. Wilhelm Krull (fmd. f. Evalueringspanelet)

rektorkorps, men han kunne ikke nære sig for at pleje særinteresser fra teknisk videnskab, da han fremhævede, at teknisk videnskab kun får 14 pct. af rådsbevillingerne:

”Det er jo ikke en naturlov, at vi skal anerkende de givne bevillingsfordelinger mellem forskningsrådene. Undersøgelser viser, at teknologi er af stor betydning for samfundets vækst og velfærd, så der kunne overvejes en bedre balance i bevillingsfordelingen, så teknik får mere på bekostning af samfundsvidenskab og psykologi – uden at jeg hermed underkender disse områders faglighed”.

Beskyt hum’ og samf’ i DFF

Men DTU-rektorens ønske om højere prioritering af teknik får ingen støtte i evalueringen. Heraf fremgår nemlig omvendt, at Panelet mener, at det er vigtigt, at der fortsat opretholdes en relativt stor bevilling til hum’ og samf’, fordi disse ikke har samme støttemuligheder hos andre Fonde (fx Innovationsfonden) eller hos 3.parter i industrien.

Evalueringen af Grundforskningsfonden sidste år konstaterede, at DFF har en særlig rolle i at danne bro mellem de små individuelle bevillinger i hum’ og samf’, mens Grundforskningsfonden tager sig af de store. Og underforstået er heller ikke den industrirettede Innovationsfonden indrettet på hum’ og samf’.

Hvis de ikke kan hente støtte hos forskningsrådene kan det blive ”næsten umuligt” for hum’ og samf’ at få forskningsmidler til at

opfylde sin samfundsrolle: ”Bevillinger hertil må ikke reduceres eller blive negativt påvirket som konsekvens af en mere koordineret støtte til infrastrukturelle satsninger i det offentlige forskningssystem”.

Anbefaling: Flere kvinder

DFF-evalueringen peger på kønsskævheden i det danske system som et problem. Der er relativt alt for få kvinder i de faste stillinger, også i forhold til udlandet. Positiv særbehandling som det aktuelle YDUN er en vej frem.

Dis Charlotte Rønhof mente imidlertid ikke, at kønspleje er DFFs opgave. Det er en ledelsesopgave på universiteterne: ”Vi taber kvindelige talenter – vi må have fat i dem meget tidlige”.

DM-formand Ingrid Stage: ”Det er jo ikke sandsynliggjort, at talenterne er ulige fordelt mellem kønnene. Og karrieresystemet med mange tidsbegrænsede ansættelser er ikke fremmede for kvindelige forskertalenter. Manglende karriereudsigter er altså med til at få kvinder til gradvis at forlade forskningskarrieren. Der er en modsætning i rådets anbefaling af post.doc’s, som er tidsbegrænsede. Og det må man gøre noget ved”, sagde hun.

”Og i al stilfærdighed må jeg tilføje, at hvis man skærer ned på humaniora – som Ministeren gør i sin dimensioneringsplan – så bliver kønsfordelingen altså ikke bedre”

Penkowa og Sander spøger – på armlængde

DFFs sekretariat er placeret i Uddannelsesministeriet, i modsætning til Grundforskningsfonden og Innovationsfonden, som har autonome sekretariater. Kombineret med, at ministeren har autoriteten til at udpege medlemmer af enkelte fag-forskningsråd, er der et problematisk sammenhæng mellem ministerium og DFF. Der bør altså laves en passende formel og reel armlængde mellem parterne, anbefaler Evalueringen.

Evalueringen henviser ikke til dengang i marts 2009, hvor Helge Sander blandede sig i rådenes arbejde på vegne af sin veninde Milena Penkowa. Med ministeren som budbringer plantede videnskabsministeren 30 giftige spørgsmål, som mistænkeliggjorde forskningsrådene for nepotistisk praksis. Ministeren kunne kun plante spørgsmålene, fordi forskningsrådene ikke var et selvstændigt sekretariat, men underlagt forskningsstyrelsen. Og alt peger på, at ministeren begik magtfordrejning, fordi han brugte de mistænkeliggørende spørgsmål som rambuk for at gennemføre en drastisk lovændring af forskningsrådene.

De anonyme spørgsmål foranledigede, at Sander fik lavet en ’uafhængig’ bestillingsrapport, som bekræftede nepotisme-anklagerne (v. eks.-dept.chef og Venstremedlem Inge Thygesen). Det nyttede ikke, at en senere og grundig rapport frikendte rådssystemet (se rapport her)

Sagen fik en absurd udløber i 2013, hvor Penkowa lagde injuriersag mod WEEKENDavisens Poul Pilgaard Johnsen, fordi han havde videregivet, at de 30 spørgsmål stammede fra hende. Det førte til pinlige afhøringer af hende og Sander – og journalisten blev frikendt.

JØ

Indgrebsforvirring

Minister-spin med revideret model skabte tilsyneladende rektor-uenighed, og måske var der også et hold kæft-bolsje i spil?

Uni-minister Sofie Carsten Nielsen (R)

korrigerer efter hård kritik sin dimensioneringsmodel, og hun har delvist fået uni-rektorerne godkendelse af den reviderede model, fortalte BERLINGSKE i midten af måneden.

Hvis det var korrekt, så var det udtryk for en kovending fra rektorerne side – eller for uenighed i rektorkredsen.

Tidligere på ugen var rektorerne nemlig lodret imod – og Rektorkollegiet udsendte tilmed en pressemeddelelse efter BERLINGSKE-artiklen om, at det er de fortsat.

Især Aarhus-ledelsens reaktion på ministerens reviderede udspil forvirrede.

Sure ordførere

Ministerens dimensioneringsmodel kom i politisk modvind, fordi hun og hendes embedsmænd lancerede en teknokratisk model UDEN at have handlet den af på forhånd med enten Folketingets uddannelsesordførere eller med uni-rektorerne. Samme solo-procedure brugte ministeren også med den kontroversielle "fremdriftsreform". Det har gjort ordførere sure. Nu er Annette Vilhelmsen (SF) på krigsstien, og borgerlige ordførere benytter den uprofessionelle procedure – som ikke sikrer en vis konsensus og langtidsholdbarhed – til at kritisere ministeren.

Og ministeren forsøger aktuelt at lande sagen. Hun har udleveret afdramatiserende talprognoser til BERLINGSKE (om at bareduktionen kun bliver 880 pladser og ikke 1180). Og avisen gengav ministerens modifikationer på den første model:

1. Der kommer en langsommere indfasning (2018 i stedet for 2017).
2. Retskravet til optag på kandidaten åbnes lidt, så der laves en kattede for nogle med "en beslægtet uddannelse".
3. Der laves en "fleksibilitetskvote" med åbning for 10 pct. andre uden konkret retskrav (for fx professionsbåere og udenlandske studerende).

Aarhus-rektoren i sololøb?

I BERLINGSKES udlægning havde ministeren øjensynlig forhandlet sig til rektorerne accept af den nye model: "Positive rektorer", idet AU-rector Brian Bech Nielsen "glæder sig over, at ministeren har været



Uni-ministeren har ikke givet AU et hold-kæft-bolsje, forsikrer rektor Brian Bech Nielsen ...

imødekomme". Men det er uklart, om han er fejl citeret. Eller om ministeren har købt AU med særlige indrømmelser (et hold kæft-bolsje), for AU-rektorens bifald er helt i modstrid med rektorkredsens holdning.

Rektor ville ikke svare på FORSKER-forums spørgsmål om fejl citering eller sololøb, men han afkræftede, at AU har fået et bolsje. Han ville gerne bekræfte, at han har udtrykt tilfredshed med, at ministeren har udvist imødekommenhed i forhold til den første model: Og så gentager han sine BERLINGSKE-udtalelser:

"Det kan godt være, at indfasningen i det tidligere udspil ville ske over tre år, men vi ville have været nødt til at skære bacheloroptaget i et hug, hvilket ville have givet en betydelig økonomisk udfordring" samt

"Nu ser det ud til, at vi får en model, som er langt mere spiseligt for Aarhus Universitet".

Aarhus-ledelsen: Forhandlingsvejen

Og på AU's interne hjemmeside har rektor sidenhen forklaret: "Overordnet set er universitetsledelsen ikke uenig med regeringen i, at der skal ske en form for regulering af de videregående uddannelser set i lyset af det stigende optag og beskæftigelsessituationen. Men det havde været at foretrække, hvis universiteterne selv kunne foretage denne regulering i dialog med aftagerne."

Man erkender, at AU-ledelsen ikke har været aktiv i medierne, og stort set kun har meldt ud om dimensioneringen i det ugentlige nyhedsbrev. Dette valg er truffet i respekt for de igangværende forhandlinger, og fordi talmaterialet fra ministeriet har rejst flere uklare spørgsmål, som skulle afklares: "Aarhus Universitet har valgt forhandlingsvejen

og er som nævnt stadig i dialog med ministeriet om den endelige udmøntning af tallene. Ministeren har med de seneste justeringer vist imødekommenhed," siger AU-ledelsen uden at nævne, om andre universiteter ikke har valgt forhandlingsvejen.

Men samtidig må ledelsen dog melde – stærkt presset af AU's hum-dekan – at hum' rammes meget hårdt, og man forstår ikke ministeriets regnestykker: "På Aarhus Universitet har vi dog svært ved at se, hvordan ministeriet kan nå frem til 838 bachelorpladser ud fra de 525 kandidatpladser, som er udgangspunktet for den nye model."

Rektorbrev: Uklare elementer i ministerens reviderede model

Forvirringen om modellen og om, hvorvidt de politiske forhandlinger bag stadig er i gang, opstod, fordi rektorkredsen tirsdagen før BERLINGSKE-artiklen havde afvist ministerens 2. model i en skarp reaktion, som Folketingets ordførere fik en kopi af. Ministeren havde givet dem 24 timer til at godkende modellen, men det afviste de. Den nye model er fortsat uspiselig, fordi den "stadig lader en lang række spørgsmål være ubesvaret". Det er uklart, hvordan der faktisk bliver "luft i systemet til en vis fleksibilitet". Og det er uklart, hvilke retskravs-båere, der faktisk vil udløse fuld STÅ-takst, skrev de til ministeren.

Rektorerne beklagede, at ministeren har lagt sig fast på en model, der skærer så voldsomt på især hum' og en række navngivne nat-uddannelser, og man beder om en "mindre centralistisk og mindre drastisk løsning", fx genovervejelse af rektorerne egen ba-model (musketereds-modellen), hvormed en række "styringsmæssige problemer" vil kunne undgås.

I modsætning til AU-rektoren, er Rektorkollegiets formand Ralf Hemmingsen fortsat imod ministerens nye model: "Regeringens model er ekstremt kompliceret, bureaukratisk og svær at gennemskue. Rektorerne har fremlagt et konkret og enklere forslag, som vi alle ville være bedre tjent med. Vi mener fortsat, det vil være enklere for alle parter, hvis man dimensionerede ved indgangen af studierne på bacheloruddannelserne," udtalte han til POLITIKEN.

Giver mindre humaniora mere teknik?

Er det den underliggende forhåbning for dimensioneringen? Og er det derfor, at IDA, Akademikerne og DI støtter den?

Uni-minister Sofie Carsten Niensens dimensioneringsplan har en bagvedliggende intention om at lukke studiepladser for at tvinge de unge til at ændre søgemønstre fra humaniora til ingeniørfag eller økonomi og datalogi.

Det var udtrykkeligt ikke Regeringens intention er ikke at reducere det samlede udbud, derimod bare en flytning af studie studiesøgning og -pladser fra humaniora til ingeniørfag: ”Vi er nødt til at finde en bedre balancer, så optaget i de kommende år flytter sig i retning af uddannelser med bedre jobudsigter. For den enkelte behøver det ikke at være ret langt”, mener uni-ministeren.

Bag planen lå et underliggende håb om, at mindre humaniora giver mere teknik. Men ministeren fremlagde ingen indikationer (analyser el.lign.) på sandsynligheden i at planen vil flytte studerende fra humaniora til ingeniørfag.

Støtte fra interesseorganisationer

Mens Ministeren er mødt med modstand fra un-ledelserne og fra Folketingets ordførere som ikke blev taget i ed på ”en langtidsholdbar plan”, fik Sofie Carsten Nielsen flot opbakning til planen fra arbejdsgiverne i DI, men også fra organisationerne IDA og Akademikerne, som gerne ser humaniora-studerende konverteret til studerende inden for naturvidenskab og teknik. Omvendt er deres tro på, at det vil ske gennem hum-dimensionering, meget begrænset, viser FORSKERforums rundspørge.

IDA-støtte til planen, men den giver ikke flere ingeniører

Planen fik støtte af en IDA-undersøgelse, som tilfældigvis blev offentliggjort efter dimensioneringsplanen. Den fortæller angiveligt, at befolkningen bredt bakker op om, at optaget på de videregående uddannelser i højere grad skal styres efter ledigheden på uddannelser.

Men har IDA et underliggende motiv, nemlig håb om at mindre humaniora vil give mere teknik?

Carsten Eckhart, der er formand for IDAs Uddannelses- og Forskningsudvalg forklarer:

”Støtten mere skal ses som udtryk for en generel samfundsøkonomisk analyse, der taler imod uddannelse til ledighed. Vi vil meget gerne have flere over på

ingeniørstudierne. Men jeg erkender, at dimensionering af HUM-uddannelser nok ikke kommer til at gøre en stor forskel her”, siger han. ”Regeringen regner jo med det. Men jeg tror ikke, man automatik kan sige, at de pladser, der skæres væk, giver flere på teknik. Det er ikke sandsynligt, det kommer til at ske med et trylleslag”.

Han mener at opgaven især ligger på de lavere uddannelsestrin, hvor de naturvidenskabelige fag skal styrkes: ”Det kræver jo, at fødekæden nedefra er bygget op med mere vægt på naturvidenskabsfag, så eleverne får grundlag og motivation for at vælge hen imod de tekniske fag,” siger han.

Akademikernes formand: Udfordrende regnestykke

Også Akademikerne – som er paraplyorganisation for alle akademikerfagforeninger – bakkede planen op. Formand Finn Larsen – som har bagland i IDA – udtalte, at ”hverken den enkelte ledige dimittend eller samfundet kan være tjent med, at vi uddanner til systematisk arbejdsløshed.”

Men har Akademikerne et bagvedliggende motiv, nemlig håb om at mindre humaniora vil give mere teknik?

Formand Finn Larsen forklarer sin vurdering og udmelding: ”Planen burde godt nok medføre flere studerende på nat- og tek-fag, men jeg er opmærksom på visse udfordringer i det regnestykke”, siger han. ”Du tager jo ikke bare en fra humaniora, og sender vedkommende over at læse til civilingeniør. Der skal en proces i gang med at få flyttet studerende i den retning. Og det kræver medvirken fra universiteterne, institutter og de studerende selv. Men problemet er, at alle lige nu har så travlt med at lave talkrig og kampagner. Så det er først noget, vi kan sætte os og snakke om, når der er faldet ro over tingene”.

Han henviser blandt andet til den information, universiteter giver nye studerende, som han mener i højere grad skal guide uddannelsessøgende i retning af erhvervsefterspurgte uddannelser.

DI: Mere teknisk forskning

Timing var også påfaldende, da arbejdsgiverlobbyisterne i DI i midten af oktober offentliggjorde en undersøgelse, der pegede

entydigt på, at dansk erhvervsliv kræver mere teknisk forskning – underforstået mindre humaniora. Kravet kommer fra 400 firmaer, som har svaret på et DI-spørgeskema om, hvilke ønsker de har til den statslige innovationspolitik, og her er kravet om mere teknik entydigt.

I dag går kun 14 pct. af de offentlige danske forskningspenge går til de tekniske videnskaber. Det er et godt stykke under OECD-gennemsnittet (23 pct.). Og BERLINGSKE var ude med en spin-historie om, at teknisk videnskab ligefrem bliver nedprioriteret. Alt sammen kom DI-undersøgelsen - Danmark tilbage på vidensporet III – til direkte eller indirekte at støtte Ministerens dimensioneringsplan.

DI: Humanisterne et andet sted hen

Ministeren forklarer dimensioneringen med det underlæggende formål at få flere studerende på teknik og andre erhvervsrelevante områder. Mener DI også, at det vil komme til at ske?

”Helt så firkantet har jeg ikke læst udmeldingen. Dimensioneringen tager vare på, at man ikke optager på uddannelser, der har meget høj ledighed. Men der laves ikke den direkte kobling – at man går fra at ville læse litteraturvidenskab til maskiningeniør”, svarer **DI's forskningspolitiske chef Charlotte Rønhof**. ”Men hvis der er færre pladser, skal man jo gå et andet sted hen. Det kan jo også være professions-uddannelserne. Vi mangler dygtige lærere. Der er også uddannelser, der er dimensioneret i dag, hvor ledigheden er lav, og der næsten er mangel på arbejdskrav. Medicin er jo et fremragende eksempel. Der vil DI presse på, for at få åbnet mere op.”

Dimensioneringen fjerner studerende fra ledigheds-studier. Betyder det, at indsatsen for flere studerende på erhvervsrelevante fag ligger et andet sted?

”Det er jo ikke helt afkoblet. Når man melder ud på uddannelsesområdet, sender man signaler til unge mennesker. Folk vil vælge anderledes, når de vælger studieretning på gymnasiet. Nogle vil sigte mod ingeniører – de skal være velkomne. Andre vil måske overveje at læse en cand. merc. i stedet for dansk.”

Lah

Biofag rammes hårdt af dimensionering

Det er overraskende, at biologi rammes hårdt af dimensionering, for nat-videnskaber er højprioriterede. Og planen rammer da også succesfag, lyder meldingen fra ledelser på bio-fagene

Flere naturfaglige kandidater!

Sådan har ønsket lydt igen og igen fra erhvervslivet og dets organisationer inden for de senere år. Så sent som ved konferencen 'Invitation til vækst' erklærede Novo Nordisk, at man kommer til at bruge tusindvis af kandidater de kommende år, herunder mange fra nat-fagene.

Alligevel satser regeringen på, at der skal uddannes færre. I den planlagte dimensioneringsmodel er biologi-områderne røget under kniven og står for at skulle reducere kandidat-optaget med 30 procent.

Og det kan få store konsekvenser, ikke bare for antallet af færdige kandidater, men også for forskningsaktiviteterne på de berørte institutter.

"Vi ser med stor alvor på det her. Vi har i øjeblikket et optag på 150 på biologi alene, og det skal vi reducere til 107 for alle biologiske uddannelser, inklusiv molekylærbiologi," fortæller **Peter Henriksen**, leder på Institut for Bioscience på AU.

I hans øjne er det en nedskalering, der ikke giver mening.

"Det virker paradoksalt, når man fra erhvervslivets side gerne vil have flere nat-kandidater. Jeg synes ikke, det er en god ide. Jeg tror vitterligt, at biologi bliver et af de store felter i det 21. århundrede. Selvfølgelig skal vi ikke uddanne 500 biologer, hvis der kun skal bruges 200. Men jeg synes, det er en voldsom besparelse inden for et område, hvor jeg tror, der vil ske en vækst."

Succesfag rammes: Molekylærbiolog

Institut for Bioscience på AU er resultatet af en fusion i 2011 mellem forskergrupper fra det tidligere Biologisk Institut og Danmarks Miljøundersøgelser. Fusionen har ifølge Peter Henriksen givet instituttet en mere erhvervsrettet profil, som man arbejder på at udmønte på uddannelsesområdet. I den forbindelse betyder dimensioneringen et tilbageskridt.

"På DMU har vi jo haft en tæt kontakt med erhvervsliv og myndigheder, og netop nu sidder vi og arbejder med at gøre uddannelsen mere anvendelsesorienteret, blandt andet med forvaltningsrettede kurser. Men her virker dimensioneringen jo som en kæp i hjulet på det arbejde, og det er ærgerligt," siger han.

AU: Regnearks-arbejdsløshed

På AU skal dimensioneringen fordeles mellem Institut for Bioscience og Institut for Molekylærbiologi og Genetik efter en nøgle, der endnu ikke er blevet diskuteret. I forhold til de mere klassiske biofag, er molekylærbiologien et område, der har stort fokus blandt medicinalvirksomhederne. Men det redder angiveligt ikke studiet fra nedskæringer.

"Medicinalvirksomheder og bioteknologibranchen melder ud, at de skal bruge flere af vores kandidater i fremtiden. Så det klinger ikke helt sammen. Men ja, vi har også arbejdsløshed, og ud fra den regnearksmetode, som ministeren har brugt, stikker vi også hovedet op," fortæller **instituttleder Erik Østergaard Jensen**.

Han vil endnu ikke gætte på, hvilken betydning dimensioneringen får for forskningspersonalet.

"Det vil jo give færre STÅ-indtægter, samtidig med at basismidlerne også er afhængige af studenterantallet. Så ingen tvivl om, at det får økonomiske konsekvenser, og alt efter hvor godt vi er polstret, kan det også få personalemæssige konsekvenser," siger Erik Østergaard Jensen, der vurderer, at en beskæring af eksempelvis 20 studerende i sin fulde implementering kan påvirke instituttets indtægter med 5-10 millioner kroner.

AAU: Faget truet af nedlæggelse

På AAU-biologi er adgangs begrænsningens konsekvenser næsten helt uoverskuelige. Uddannelsen er forholdsvis ny og bliver nu neddimensioneret efter nogle meget små indledende årgange.

"For os vil det være en katastrofe. Vi får kun lov at optage 9 kandidatstuderende i 2017, og det er meget lidt basis at have et fagligt miljø omkring. Tallet 9 er beregnet ud fra nogle meget små tal, vi havde, da vi startede uddannelsen. Nu har vi et optag omkring 40 på bachelorstudiet, men de tal kommer slet ikke med i beregningen," fortæller **sektionsleder Niels Iversen** fra biologi og miljøteknologi på AAU.

Han venter nu i spænding på flere svar, blandt andet på, hvordan studiet skal håndtere 40 bachelorer, der har retskrav på en kandidatuddannelse – men samtidig er pålagt et optagsloft på 9.



Foto: Colourbox

Som om situationen ikke var absurd nok i forvejen, kan Niels Iversen fortælle, at der faktisk ikke er nogen som helst ledighed for de få biologikandidater, der indtil nu er blevet uddannet på AAU.

"Det kan godt være svært at få akademisk arbejdskraft til Nordjylland, så der har været behov for alle dem, vi har uddannet heroppe. Så måske skulle man have ventet med at dimensionere os, til man havde haft noget ledighedsstatistik at gå ud fra," konstaterer Niels Iversen.

KU: Instituttleder efterlyser målepunkter

Talt i antal hoveder kommer det største hug til at ske på Biologisk Institut på KU. **Viceinstituttleder for uddannelse Søren Rosendahl** er ærgerlig over dimensioneringsforslaget. Men han erkender samtidig også, at man til dels ligger, som man har ret, fordi der har været for meget fokus på optag og for lidt på uddannelsesbehovet.

"Noget, universiteterne har været dårlige til, er at lave kvalitative målepunkter, som ministeriet har kunnet bruge. Det er jo skatteborgernes penge, vi bruger, så vi kan naturligvis ikke bare selv bestemme og uddanne en

Biotek-formand:

eksporterhverv skal begunstiges

- og derfor burde der være et højt uddannelsesberedskab på bio-området



masse kandidater, samfundet ikke kan bruge. Jeg opfatter det som et vink med en vognstang, og så får vi forhåbentlig en dialog om, hvilke målepunkter vi kan bruge til at kvalificere uddannelserne,” siger Søren Rosendahl.

Hvis dimensioneringen bliver gennemført, står han også med udfordringen med at skulle fordele et fælles optagsloft mellem de forskellige kandidatuddannelser i biologi, biokemi og muligvis også molekylær biomedicin.

”Det er jo meget fornuftigt, at vi selv kan vælge, hvor det er mest fornuftigt at skære. Men det er jo et svært greb, for hvad er det, der er behov for om 5 år? Og hvis man fra ministeriets side ikke vil have, at vi satser på alt muligt, så er det jo det pålæg, vi har fået. Den buffer, at vi har uddannet inden for mange områder – den mister vi,” siger Rosendahl, som også slår fast, at det kommer til at få forskningsmæssige konsekvenser, på grund af et mindre basistilskud,

Han satser dog på, at dimensioneringen vil kunne gennemføres uden personaleafskedigelser.

lah

Så sent som juni måned annoncerede Novo Nordisk, at man i de kommende år får brug for et stort antal naturvidenskabelige kandidater. Ifølge en rapport forventer virksomheden at skulle ansætte yderligere 6.000 medarbejdere i Danmark frem til 2022. Halvdelen af disse forventes ansat i virksomhedens forsknings- og udviklingsafdeling, hvor omkring halvdelen i dag har en naturvidenskabelig kandidatuddannelse. Den øvrige halvdel skal beskæftiges ved produktionen, hvor der også vil være behov for kandidater fra NAT-, TEK-, og SUND-området.

”Danmark skal være i stand til at uddanne langt flere og endnu dygtigere studerende på disse områder, hvis Novo Nordisk skal have mulighed for at ansætte tilstrækkeligt med medarbejdere med kompetencer, der er internationalt konkurrencedygtige,” hedder det i rapporten ’Invitation til vækst’.

Biotech-interesser: Hvorfor skære på pharma?

Martin Bonde, som er formand for biotekvirksomhedernes brancheforening Dansk Biotek, der omfatter de store medicinalvirksomheder, er da heller ikke begejstret ved tanken om, at der skal uddannes færre kandidater på bio-områderne.

”Det er jo ikke særlig klogt at begynde på den slags. Jeg tror godt, regeringen ved, at det er eksporterhverv, der skaber vækst og velstand. Og det må være en overordnet rettesnor, at de kandidater, der forstår at tjene penge hjem til Danmark, skal man i særdeleshed værne om og sørge for, at der er nok af. Så når pharma-industrien er vores klart største eksporterhverv, så er det pudsigt, at man skærer i de uddannelser, der retter sig mod ansættelse på de virksomheder,” siger Martin Bonde.

Han slår samtidig fast, at biotek-industrien er et markant vækstområde: ”Tager du industrien under et, så har der været kæmpe vækst. Medicinalbranchen eksporterer for 73 milliarder kroner til udlandet, og lur mig, om det ikke stiger til over 80 milliarder i 2014.

så ingen tvivl om, at der er momentum. Det betyder selvfølgelig, at man skal uddanne kandidater. Så den vækst kan tilfredsstilles.”

Bonde anerkender, at der er ledighed blandt bio-kandidater. Men han mener, man fra regeringens side bør være ekstra store over for uddannelser, der retter sig mod eksporterhverv.

”Man skal se på, hvor kandidaterne finder ansættelse. Og så mener jeg, man skal have lov at uddanne flere, når ens kandidater får anvendelse i eksporterhverv. Det kan du kalde en tør kalkule, men jeg synes, det er meget vigtigt, at eksportindustrier har mulighed for at finde kandidater.”

DI: Biologi et smertensbarn

Arbejdsgiverne i Dansk Industri fremskrev i en rapport i 2013, at der vil komme til at mangle 1000 naturvidenskabelige kandidater på det danske arbejdsmarked i 2020.

Ikke desto mindre har DI bakket op om regeringens dimensioneringsplan, og det gør man også i forhold til dimensionering af bio-fagene, siger den **forskningspolitiske chef Charlotte Rønhof**.

”Når vi taler om behov for nat-kandidater, er vi ikke så specifikke. Så der kan godt være både over- og underbud i en uddannelsesgruppe. Biologi har altid været lidt et smertensbarn. Der har vi i mange år sagt, at universiteterne svigter. Det har været populært, og så har man optaget og uddannet flere, end markedet kunne opsuge.”

Men er det ikke på bio-området, at Danmark skal skabe vækst?

”Jo, og derfor hviler opgaven nu på universiteterne i forhold til at skære i de uddannelser, hvor der ikke kommer til at ske en vækst. Det må man forvente, at de kan finde ud af,” siger Charlotte Rønhof og tilføjer, at hun i forhold til dimensionering er mindre bekymret for NAT-området end for de små sprogfag.

lah

En argumentatorisk ro

Hvordan lyder argumenterne for, at hum's studiepladser ikke skal beskæres: Nogle argumenterer for hum' ud fra dens dannelsespotentiale

Et kor af utilfredse røster har rejst sig, siden det blev offentliggjort, at regeringen har tænkt sig at dimensionere en række universitetsuddannelser, og at det især er de humanistiske uddannelser, der skal skæres ned.

Men humaniora-forsvaret er et broget billede, hvor argumenterne stikker i forskellige retninger i en sådan grad, at det næsten virker mod hensigten, siger to kommunikationsforskere, FORSKERforum har bedt vurdere HUM-forsvaret i den offentlige debat.

”Hvis jeg havde været udenforstående i debatten, havde jeg godt nok været forvirret. Der er selvfølgelig gode indlæg, men også stor indforståethed om, at det her er så vigtigt,” siger lektor **Peter Lauritzen**, AU-informationsvidenskab.

Argumenterne til fordel for humaniora, der især kommer frem som debatindlæg i dagspressen, placerer sig typisk i et rum mellem erhvervsrelevansargumentet – at humanister faktisk er meget værd for erhvervslivet og får mange private jobs – og så dannelsesargumentet, der handler om, at samfundet bliver fattigere uden de klassiske dannelseskundskaber, som humanister tilegner sig. Som en tredje pol i diagrammet kan man tilføje det argument, at jobbehovet er umuligt at fremskrive så præcist, fordi humanisters almenviden peger mod et bredt spektrum af jobtyper.

Dannelsesargumenter sender uheldigt signal

En argumentatorisk rodebutik. Og det er i Peter Lauritzens øjne især dannelsesargumenterne, der kan sende uheldige signaler i debatten.

”Der har været en række fremstillinger af humaniora og universitetet som noget, der er afkoblet fra politik og arbejdsmarkedet; som en institution, der har helt sine egne mål og ikke behøver forholde sig til omverden. Det er ikke for at sige, at alt skal vurderes på relevans, det mener jeg ikke. Det kan bare ikke nytte noget, at humaniora defineres ud fra et rent dannelsesperspektiv,” siger han.

Det, dannelsesfortalerne ifølge Peter Lauritzens undlader at forholde sig til, er, at vi i dag har et masseuniversitet.

”Jeg forestiller mig, at vi for 30 år siden havde få studerende, der var dygtige og



Der har været en række fremstillinger af humaniora og universitetet som noget, der er afkoblet fra politik og arbejdsmarkedet; som en institution, der har helt sine egne mål og ikke behøver forholde sig til omverden

Peter Lauritzen

kunne få job overalt. Det var en mindre institution og mere elitær. Men får du 30 procent af en ungdomsårgang, så følger der en helt legitim politisk interesse for, hvad der sker med disse unge, og om de kan få job,” siger Lauritzen.

Indforståethed – hvori består katastrofen?

Han peger på det paradoksale i, at dannelsesfortalerne bygger på en forestilling om universitetet som elitært, men bruger det som begrundelse for, at uddannelserne skal bevare deres størrelse.

”Man argumenterer mod dimensionering, men når man på den måde afkobler sig samfundets behov, beder man jo også om at blive kraftigt dimensioneret,” siger han.

Lauritzen blev især fortørnet over et lidt ironiserende indlæg af forfatteren **Knud Romer**, der i en radioudsendelse havde blotlagt den manglende musikhistoriske og litterære indsigt hos **Jannik Linnemann**, daværende forsknings- og uddannelsespolitisk chef i Dansk Erhverv.

Men også en længere kommentar fra **Karsten Ohrt**, formand for Ny Carlsbergfondet, ser han som eksempel på en elitær indforståethed omkring humanioras nødvendighed: ”Karsten Ohrt anslår sådan en slags undergangsstemning: året 2014 vil blive husket ... Men det fremstår bare ikke klart, hvorfor katastrofen indtræder. Humanioras relevans bliver næsten taget så meget for givet, at man ikke behøver argumentere for det.”

Kjøller: Svært at skabe sympati i befolkning

Lauritzens kritik mod dannelses-indlæggene bakked op af en anden kommunikationsforsker, lektor **Klaus Kjøller fra KU**. Kjøller peger blandt andet på et indlæg, hvor skuespilchef Morten Hesseldahl peger på behovet for tanker om det skønne, det sande og det rigtige.

”At selv en person som ham, som må

anses som en del af eliten, tilsyneladende lever i fortiden og har en fuldstændig oldnordisk opfattelse af humaniora, er sørgeligt. Den holdning, han udtrykker, havde vi frem til for 25 år siden. Den har vi for længst fået nedbrudt. Jeg læste den kronik med en vis irritation,” siger Klaus Kjøller.

Han peger på, at humaniora må trækkes med adskillige handicaps, når det handler om at vinde en folkelig stemning mod ministerens dimensioneringsplaner. En af dem er, at universitetet som udgangspunkt ikke er noget, der optager folket

”Det er meget svært at skabe interesse – især for humaniora. Det står ikke højt på dagsordenen. Der er almindelig manglende viden om, hvad vi laver på humaniora, og det gør os altid sårbare over for nedskæringer,” siger Kjøller.

Argumentation: Humanioras nytteværdi

En anden udfordring er, at humaniora i en årrække har været under pres fra politikere og erhvervsliv, og argumenterne for HUM's nytteværdi har efterhånden været fremført så ofte, at folk har udviklet et teflon-lag over for det.

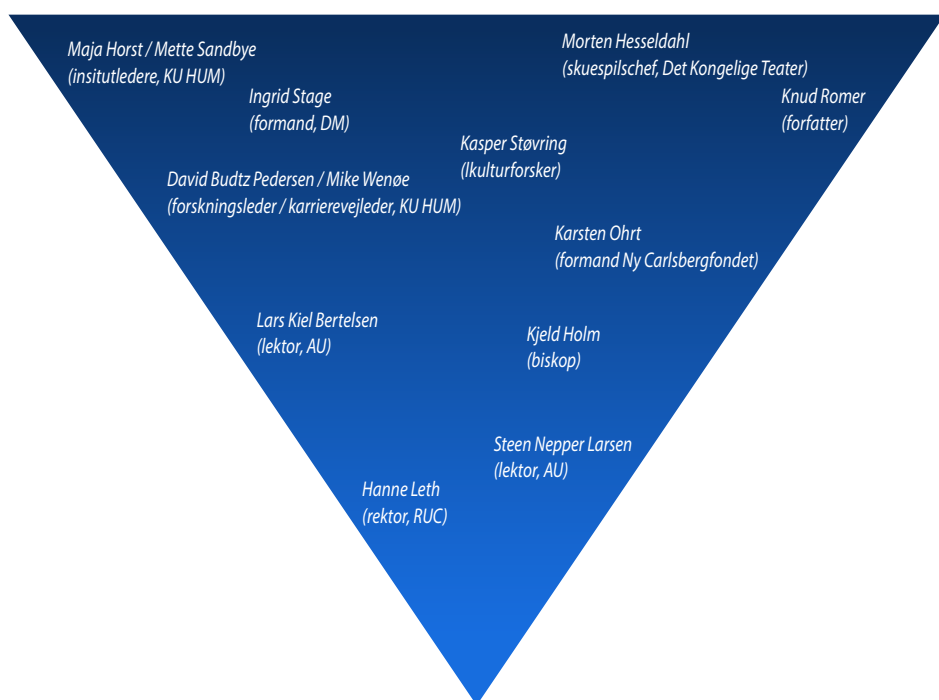
”Det er jo efterhånden en gammel travert, det med at nu har vi knækket ledighedskurven og har mange roller i erhvervslivet. Den ser vi i hvert andet nummer af Magisterbladet, og det bliver selvfølgelig genopfrisket og ført frem med fuld styrke. Men det tæller ikke rigtigt. Vi har hørt argumenterne til hudløs,” mener Kjøller.

Som han ser det, er der fra universitetsledelsernes side kørt en målrettet strategi, der ikke forholder sig til fagenes indhold

HUM-forsvarets argumenter

Erhvervsrelevans

Dannelse



Vi kan ikke forudsige udviklingen/
humanister kan ikke sættes i bås

FORSKERforum har indplaceret forskellige debattører, der i mediernes har optrådt med indlæg til forsvar for humaniora, efter hvilken type argumenter, deres indlæg lægger vægt på.

og relevans, men udelukkende slår på mere overordnede tekniske problemer i dimensioneringsforslaget. Og det er også det argument, han selv vurderer som stærkest i den aktuelle debat.

”Det argument, der får folk op på mærkerne, er det tekniske omkring ministeren, der ikke ved, hvad hun gør. Hun taler om nogle tal på kandidatoptaget, men når man først laver regneøvelsen, bliver det meget mere på bacheloroftaget. Det vil medføre, at små fag forsvinder, og at vi ikke kan optage udenlandske studerende. Det er en fortælling, der fremstiller hende som ung og ny. Og dertil kommer, at det er en radikal minister, der myrder løs på humaniora – der er mange radikale stemmer på universitetet,” siger Klaus Kjøller.

Lauritzen: Slå på HUM's samfundsværdi

Peter Lauritzen hælder mod, at man bruger taletiden til at fastslå humanioras samfundsværdi i en almen og erhvervsmæssig sammenhæng.

”Ambitionen må være, at universitetet er placeret midt i samfundet. Ikke isoleret fra eller oven på det. Det er almindelige skattekroner, der går til det, derfor skal vi være bedre til at fortælle, hvad vi bidrager med, og at der er en stor del af humaniora, der har taget opgaven på sig og udviklet relationer til arbejdsmarkedet. Maja Horst eksempelvis har et indlæg, hvor hun tegner billedet af det relevante humaniora, der er i kontakt med omverden. Det ser jeg som et styrket humaniora.”

lah

Se sidste nyt på forskerforum.dk

Myndighedsbetjening, armslængde

SEKTORFORSKNING. Landbrugets krise er politisk betændt tema med magtfulde lobbyister, men forskningsleder oplever ikke, at sek

”Nogle har da rigtignok interesser i, at der fremkommer andre vurderinger end vores. Og jeg har da også hørt historierne om, at ’sektorforskning’ på kontroversielle områder kunne være ’bestillingsforskning’, hvor rekvirenten fik sine ønskede resultater. Men jeg kan garantere, at den slags pres har jeg ikke oplevet fra Fødevareministeriet. De anerkender fuldt ud armslængden mellem politik og udredning, måske fordi de anerkender værdien af de uafhængige data og udredninger.”

Jordbrugsøkonom og institutleder Henrik Zobbe på KU’s Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi forsker i et samfundspolitisk og -økonomisk kontroversielt felt, nemlig landbruget. Her findes der meget magtfulde interessegrupper, som kunne lægge pres på forskningen, så der ikke kom ubekvemme resultater ud:

”Men jeg har ikke oplevet dette pres. Institutet arbejder ud fra vores eget Code of Conduct for myndighedsarbejde, og jeg oplever, at vores metode- og opgavefrihed respekteres af Fødevareministeriet og andre myndigheder. De prøver ikke at presse os til at ændre i resultater eller konklusioner, før vi udgiver rapporteringer.”

Økonomer uenige om redningsplaner for landbruget

En af Zobbes bramfrie analyser kom i medierne, da en analyse fra **Videncentret for Landbrug** fortalte, at hver femte landmand – 20 procent – er i akutte “alvorlige økonomiske problemer”. Og for 15 procent af de danske landmænd er situationen så grell, at de risikerer konkurs.

Det fik flere CBS-økonomer på banen med drastiske udtalelser. Økonomiprofessor Troels Troelsen vurderede således, at 20 pct. af landbrugene allerede er konkurs. Det er bare et politisk spørgsmål om, hvor længe man holder liv i dem. Og krisen vil tilmed blive endnu værre, hvis politikerne holder fast på stramning af vandplaner og gødningsregler, for så er det nærmere halvdelen af alle landbrugene, som går konkurs. Derfor må politikerne udskyde nogle bekostelige miljøgreb (gødningsregler), lød hans redningsforslag.

CBS-økonomiprofessor Finn Østrups kriseløsning var, at finanssektoren må eftergive gæld for de trængte landmænd, og at staten skal hjælpe bankerne (evt. med bankpakkekreditter), så bankerne er i stand til at

give gældssaneringen: ”Finanssektoren har jo givet landmændene deres lån, så det må være dem, der bærer tabene.” (DR-nyhederne).

Skarp vurdering: Ikke statens opgave

Men Zobbe er meget uenig i økonomikollegernes kriseløsningsforslag:

”Ud fra vores historiske data og analyser er det altså vores vurdering, at det ikke er statens opgave at lave en bankpakke, som skal tage toppen af gælden, for at nogle landmænd kan komme videre. Det lyder hårdt over for de ramte landmænd, men det er altså markedskræfterne, som må lave en udrensning i erhvervet, så de tilbageværende bliver mere effektive og kan konkurrere med udlandet,” siger han og forklarer:

”Dansk landbrug har igennem den historisk lange højkonjunktur ikke fået lavet den nødvendige selektion og effektivisering af bedrifterne, som kunne have gjort erhvervet mere rentabelt og konkurrencedygtigt. Hvis der bare laves en gældssanering nu, fortsættes dette, og man får ikke løst strukturproblemet, for det er altså et faktum, at større bedrifter er mere rentable. Kynisk set må der altså ske en udrensning af de mest urentable, og det må klares af sektoren selv og finanssektoren – som er de parter, der har skabt problemet.”

Zobbe: Hvem skabte problemet – og hvem skal løse det?

Presset for en politisk løsning stammer også fra det regionalpolitiske problem, at mange lokalbanker har lånt alt for mange penge ud til landbrug: ”Bankpakke-3 i 2010 skulle spænde sikkerhedsnet ud under disse banker, men en del lokalbanker er allerede gået ned.



“Vores metode- og opgavefrihed respekteres af Fødevareministeriet og andre myndigheder. De prøver ikke at presse os til at ændre i resultater eller konklusioner, før vi udgiver rapporteringer.

Henrik Zobbe



Og andre trues nu igen, så derfor kommer redningspakker igen på tale. Derfor er der da et politisk pres for at holde disse banker flydende.”

Men når der kommer krav om gældssanering, er den underliggende begrundelse så ikke ofte, at landmændene er ofre for uheldige omstændigheder?

”Sådan er der nogle, som gerne vil fremstille sagen. Men landbrugene selv og finanssektoren skabte altså selv problemet. Det viser data på, hvordan gældsbyrden voksede op igennem 00'erne. Markedsprisen på landbrug steg med over 100 pct. for derefter at falde med 40 pct. Under finansboblen bare voksede optimismen og sammen med den jordpriserne. Og nogle belånte deres angivelige friværdier hårdt for at lave investeringer i deres landbrug (som dog fortsat er urentable), i andre sektorer (fx energivirksomheder) eller ligefrem i valuta-spekulationer (swops),” siger han.

Skarp analyse på videnbaseret grund

Men hvordan tør Zobbe komme med den analyse, som ikke støtter gældssanering og bankpakker, og som åbenlyst vil være upopulær hos landbrugets stærke lobbyister?

”Vi har analyseret i mange år på landbrugets økonomiske situation. Og ifølge vores kontrakt med Fødevareministeriet om myndighedsbetjening, skal vi bl.a. lave en årlig prognose på indtjeningen baseret på primærdata. Derudover laver vi diverse dybtgående undersøgelser, så instituttet har et ganske godt videns- og forskningsbaseret overblik. Så jeg er på sikker videnskabsforskings grund, når jeg udtaler mig.”

og lobbyisme

sektorforskningen sættes under politiseret pres



”Jeg er økonom og benytter den viden, der findes. Men det kan da godt være, at jeg/vi har været mere forsigtige i ordvalget tidligere. Men i takt med sikkerhed og konsistensen i vores analyser gennem årene, er jeg nok blevet mere ’frimodig’ med at skære mine vurderinger til og med at sige tingene mere ligeud. Og derfor synes jeg såmænd heller ikke, at vores vurdering af landbrugets situation og kriseløsninger er særlig kontroversielle,” svarer han og tilføjer ”Som universitetsansatte har vi en forpligtelse til at deltage i den løbende samfundspolitiske debat og dermed være med til at kvalificere den på de områder, hvor vi har viden.”

Når interessegrupper lobby'er

Men vurderet på politikernes omsorg og mediernes omtale får landbruget da ikke særbehandling, selv om industrien allerede for 60 år siden overhalede sektoren som den økonomisk største sektor?

”Når såvel politikere, fødevarerministeren og interesseorganisationen Landbrug og Fødevarer (tidl. Landbrugsrådet) lobby'er, er det nok ud fra forskellige motiver. Mange politikere er valgt i regioner med mange landmænd. Fødevarerministeren har en interesse i eksport og beskæftigelse (20 pct. af Danmarks eksport). Og at landbrugets interesseorganisationer lobby'er, er vel indlysende. Så samlet set har parterne en interesse i at finde løsninger på landbrugets problemer. HVAD der så er den bedste hjælp på lang sigt, kan så diskuteres.”

jø

Politisering af landbrugets videncenter?

De alarmerende tal om, at hver ottende landmand er konkurstruet, kom fra Videncentret for Landbrug. Det er landbrugserhvervets videns- og rådgivningscenter, som er drevet af den store interesse- og lobbyorganisation Dansk Landbrug – organisationen, som lige har gennemført et lobbyist-skifte fra Søren Gade til Karen Hækkerup.

Henrik Zobbe har stor respekt for videncentret og kan fuldstændig genkende analysen af landbrugets situation.

Men for nylig var han ude i landbrugssektorens eget meddelelsesblad Landbrugs-Avisen (12.sept.) med en skarp advarsel til landbrugets politiske lobbyister om at holde fingrene fra at ”politiserer” Videncentret:

”Centret har faktisk haft høj troværdighed, dets historiske succes er, at det har været baseret på armslængde mellem centret i Skejby og de politiske interessenter på Axelborg. Styrken har været den faglige kæde fra forskning over udvikling til implementering hos landbrugerne, og her har den tilknyttede rådgivningstjeneste stået stærkt. Men der er tendenser mod en stadig stærkere politisk styring af Centret fra Axelborg, samtidig med at det også kan komme i klemme i positionskampe med voksende lokale foreninger,” sagde han.

Analysers troværdighed

”Efter fusionen mellem Landbrugsrådet og landboforeningerne i den fælles organisation Landbrug & Fødevarer er der sket en voksende uheldig sammenblanding af den politiske gren og den faglige gren, og vi har

oplevet flere eksempler på politisk styring af rent faglige processer.”

Og landbrugsøkonomens advarsel lyder: ”Det går ud over videncentrets troværdighed, hvis udredning og politik blandes sammen, så deres analyser af fx miljøspørgsmål – gødning, randzoner og opløjning – bliver politiseret, så det saglige indhold kommer i anden række.”

“

Det er ikke til gavn for nogen, hvis fagligheden køres over eller fordrejes, for det er jo så noget, som andre – herunder den uafhængige sektorforskning - skal bruge kræfter på at korrigere.

Henrik Zobbe

Om sit motiv til at gå ud med advarslen, forklarer Zobbe: ”Der har hidtil stået stor respekt om Videncentrets arbejde, men der er en risiko, hvis interesseorganisationer – der har som formål at bedrive lobbyisme – ’politiserer’ analyser. Det er ikke til gavn for nogen, hvis fagligheden køres over eller fordrejes, for det er jo så noget, som andre – herunder den uafhængige sektorforskning - skal bruge kræfter på at korrigere.”

Ikke overraskende afviste Videncentrets administrerende direktør, Jan Mousing, risikoen for politisering. Han henviste til, at Centret har et stærkt og konstruktivt samarbejde med den politiske gren. Og: ”Vi hæger meget nidkært om vores faglige troværdighed.”

Bekymring før uni-fusionerne i 2007

I 2007 blev nogle sektorforskningsinstitutioner tvangsfusioneret under universiteterne. Fødevarerøkonomisk Institut blev således fusioneret med KVL-Landbohøjskolen (som så nogle år senere blev fusioneret under KU).

Henrik Zobbe kom fra KVL-universitetssiden: ”Vi var meget bekymrede over fusionen, der ville bringe sektorforskning og myndighedsbetjening ind i den uafhængige universitetsforskning. Kunne man nu holde de to opgaver adskilt? Ville universitetsforskningen miste troværdighed? Ville sektorforskningens ministerieopgaver være en gøgeunge, som anfægtede forskningens troværdighed,” spørger han og svarer selv:

”Vi startede med at diskutere

dilemmaerne grundigt og udarbejdede en Code of Conduct for myndighedsarbejde. Her står der bl.a., at opdragsgiveren har ret til at få resultaterne i høring inden offentliggørelsen, at hver enkelt forsker – ikke institutionen – står til ansvar for egne analyser, at kilder og forfatterskaber skal fremgå klart som i al redelig forskning m.m. Og ministeriet kvitterede positivt for disse klare linjer – de respekterer, at vi har metode- og opgavefrihed,” slutter han og medgiver, at det kan høre med til historien, at instituttet – som tjener to tredjedele af sine indtægter eksternt – ikke har været presset af store besparelser efter fusionen, som det skete på DMU og i Foulum efter 2007.

Kineserne kommer – eller

Kineserne kan noget, ja. Men de vil også importere det danske dannelsesuniversitet med studier for viden, og ikke bare for job, vurder

Giv agt. Globaliseringen buldrer derudad. Og især kineserne kommer!

Sådan har advarslen lydt gennem mange år inden for industrien, og nu gentages den også jævnlige i forskningssektoren. I begyndelsen af 2014 kunne man læse i danske aviser, at Kina nu bruger en større del af sit bruttonationalprodukt på forskning end EU, og at pilen peger bare opad.

Det samme gælder uddannelsesområdet. *Hvem husker ikke DR-dokumentarserien "9.2 mod Kina", hvor klasse 13 fra Harbin skole nr. 69 tværede de danske elever ud?*

Men selvom Kina kan virke frygtindgydende med sine store investeringer og disciplinerede og målrettede studerende, så er sandheden mere nuanceret end som så, fortæller **ph.d.-studerende Martin Bech** ved **Sino-Danish Center for Education and Research** – det nye center for dansk-kinesisk samarbejde inden for forskning samt master- og ph.d.-uddannelser.

Hans projekt belyser netop samarbejdet og mødet mellem danske og kinesiske universiteter. Og modsat historien om, at danskerne har noget at frygte, fortæller han, at kineserne faktisk mener, at de har noget at lære den anden vej:

"Der er en høj grad af erkendelse af, at pædagogikkerne i det kinesiske uddannelsessystem og på universiteterne er utidssvarende. Meget af det, de foretager sig, handler om at komme væk fra det, de betragter som uhensigtsmæssige elementer i deres uddannelsestradition, og indarbejde de vestlige elementer, de er interesserede i. Og her er der masser af muligheder for danske universiteter for at byde ind og blive en del af udviklingen."

Hellere Steve Jobs end Harry Potter

Som illustration af den kinesiske selverkendelse, fortæller Martin Bech en anekdote om et møde mellem den amerikanske præsident Barack Obama og den kinesiske premierminister.

"Obama fortæller fornøjet og interesseret premierministeren om et besøg på en kinesisk skole, hvor de studerende sidder og er meget flittige, og bemærker, at de ligner små Harry potter'e. Men til det svarer premierministeren, at han havde foretrukket, at de havde lignet små Steve Jobs'er. Præmissen for historien er den kinesiske forestilling om det vestlige uddannelsessystem, der udvikler



Kina er et land i konstant vækst, også på forsknings- og uddannelsesområdet.

de her Steve Jobs-typer, der kan tage initiativ, lede andre og skabe udvikling."

Men selvom det officielle Kina erkender behovet for at uddanne anderledes tænkende individer, ligger der også et paradoks i det ønske.

"Mine kinesiske bekendte, som kom her til Danmark, rejste sig op, hver gang en professor kom ind ad døren – i hvert fald til de så, at ingen andre gjorde det. Der er nogle indgroede mekanismer, som mange ønsker at gøre op med. Så de vil gerne have, at de studerende lærer at udfordre lærerne. Omvendt skal der også være en grænse, hvor det stopper, så de ikke begynder at udfordre hele systemet. Så det er lige om at finde balancen."

Uni-adgangstest lægger Kina stille

Billedet af de ekstremt flittige og arbejdsomme kinesiske børn og unge, der arbejder i døgn drift for at opnå gode uddannelser, er også noget, Martin Bech kan nuancere.

I Kina kan kvalitetsforskellen på de enkelte uddannelsesinstitutioner være utrolig stor. Gruppen af de bedste universiteter kaldes C9 og kan ifølge Bech sammenlignes med den amerikanske Ivy League. Disse universiteter er nationale satsningsområder, og både forsknings- og uddannelsesniveauer er i mange sammenhæng helt i top. Som kontrast

står en lang række sekundære universiteter, der kæmper med underfinansiering og et niveau, der ofte er langt under C9.

Konkurrencen for at blive optaget på et C9-universitet er naturligvis enorm, og de heldige udpeges gennem en stor, national test, som alle uddannelsesansøgere skal op til. Testen kaldes Gaokao, og i de to dage, den står på, står Kina næsten stille, og gaderne omkring gymnasieskolerne, hvor testen foregår, fyldes op af ængstelige og tavse pårørende.

"Gaokaos funktion er lidt dobbelttydig. I princippet er det den mest fair måde at fordele studerende på. Men samtidig – fordi den er så vigtig – er den årsag til et omdiskuteret fænomen. Mange unge fokuserer mindre på, hvad de lærer, og mere på, om det hjælper dem i Gaokao-testen. Så udenadslære og mange stereotyper om ikke-kritisk og ikke-kreativ læring relaterer sig til den eksamen," fortæller Martin Bech.

Misunder dannelsesuniversitet og pædagogik

På de kinesiske universiteter er man heller ikke udelt begejstrede for Gaokao-testen, som man føler, kan give bagslag på de efterfølgende studier: "Jeg har mødt mange – både kinesiske forskere og ledere i udenlandske

gør de?

erer ph.d.-studerende.

UNG FORSKER

virksomheder – som er utilfredse med den manglende nysgerrighed, som de universitetsstuderende udviser. Mange siger, at de studerer til gaokao, og så regner de med at kunne slappe af på universitetet.”

Omvendt nyder den vestlige og herunder den danske pædagogiske tilgang stor anerkendelse blandt kinesiske universitetsfolk, der angiveligt misunder os vores studerendes manglende instrumentelle tilgang til studierne.

”Det er en ting, jeg har hørt flere gange. Man vil gerne tilstræbe den rene og skære nysgerrighed omkring det at studere, så man kommer ud over at studere mod et givent mål, men studerer for at blive klogere,” siger Bech, som godt kan se det paradoksale i, at Kina angiveligt efterspørger det dannelsesuniversitet, som Danmark i globaliseringens navn søger væk fra. ”Ja, det er en sjov modsatrettet tendens. Kina kommer fra den ene side og bevæger sig i den retning, Danmark er på vej væk fra.”



Martin Bech har oplevet, hvordan ph.d.-studerende ikke har høj status i Kina.

Globaliseringen: Danskere kan sagtens være med

Så når talen falder på globaliseringen og den kinesiske videns- og uddannelseseksplosion, er Martin Bech ikke en af dem, der får nervøse trækninger på sit fødelands vegne. Dels fordi han ser gode danske muligheder på det nye, store ”vidensmarked” i Kina, dels fordi han oplever, at danske forskere sagtens kan være med – selv når kineserne har skummet cremen af 20 millioner studerende.

”Mit indtryk er, at det blandt de bedste er en lige dialog, der ofte er præget af forskellige kompetencer. Og de danske forskere har masser at byde ind med i Kina, hvad enten det er ingeniører eller forskere fra natur- eller samfundsvidenskaberne. Det er jeg ikke et øjeblik i tvivl om.”

lah

Sino – de danske universiteteters koloni

Kina har i årtier været verdens store industrielle vækstmotor, og noget tyder på, at det samme kan blive tilfældet på videns- og forskningsområdet. Den vogn vil Danmark gerne med på, og midlet til dette hedder **Sino Danish Center**. Den danske direktør for centret er eks-rector fra AU **Lauritz Holm-Nielsen**.

Centeret er et fælles forsknings- og uddannelsesprojekt mellem den danske stat og otte danske universiteter på den ene side og den kinesiske stat, forskningsinstitution Chinese Academy of Sciences og det tilhørende universitet på den anden. Samarbejdet, som officielt begyndte i 2008, består primært i forskellige master-programmer og et større ph.d.-program, som både danske og kinesiske studerende kan søge. De første master-uddannelser startede i 2012, og første kuld blev således færdig denne sommer. I øjeblikket bygges der i Beijing på centerets kommende hovedkvarter – en bygning, som Industriens Fond har doneret 100 millioner kroner til.

Martin Bechs ph.d.-projekt handler om samarbejdet mellem udenlandske og kinesiske universiteter med netop Sino-centeret som case.

Ph.d.er er professorens arbejdskraft

Ifølge Bech er det blevet helt almindeligt, at udenlandske universiteter etablerer brohoveder i Kina. Alligevel er Sino på mange måder unik: ”Det unikke er, at alle danske universiteter er samlet omkring projektet, og så partneren – Chinese Academy of Sciences – som er Kinas vigtigste forskningsinstitution.”

Som dansk ph.d.-studerende ved Sino-centeret, skal man minimum opholde sig et halvt år i Kina. Dermed kommer man til at opleve den forskel, som Martin Bech også har stiftet bekendtskab med. Siden 2008 har Kina været det land i verden, der har uddannet flest ph.d.er. Der er med andre ord nok af dem, og et langt stykke hen ad vejen tjener de også mere som regulær arbejdskraft for professorerne, end som selvstændige forskere med egne projekter.

”Sammenlignet med danske ph.d.-studerende er de kinesiske i højere grad en arbejdskraft på laboratorierne, der går til hånde og supporterer professoren eller

laboratorielederen. Så de får måske ikke altid den samme holistiske uddannelse. Til gengæld shopper de rundt og får en masse kompetencer og ikke mindst deres navn på en masse publikationer. Så det er godt og skidt,” fortæller Martin Bech.

En kinesisk ph.d.-ansættelse ligner i høj grad den traditionelle mesterlære, som også tidligere har været udpræget herhjemme, hvor den studerende tilknyttedes som en slags assistent for en professor og bliver i dennes forskergruppe.

”Det er en meget tæt forbindelse, så der er også en tendens til, at de ph.d.-studerende er lidt stavnsbundet. Samtidig er de utroligt vigtige for professorerne, og ofte driver de studerende professorens forskningsagenda,” forklarer Bech, som dog tilføjer, at man også kan finde ph.d.-uddannelsesforløb, der er meget lig vestlige og amerikanske. Især efter der blev gjort en stor indsats for at trække kinesiske stjerneforskere tilbage til Kina fra ellers meget lovende karrierer ved udenlandske universiteter.

Ph.d.-stud. uden anseelse: Assistent

Da ph.d.-studerende mere ses som assistenter end som selvstændige forskere, er deres anseelse i miljøerne ikke nødvendigvis særlig høj. Det har Martin Bech selv fået lov at føle, blandt andet når han har skullet indhente interviews til sit projekt.

”Der er ikke meget respekt om ph.d.-studerende. Det er tydeligt, når jeg har skullet interviewe højtstående personer i uddannelsessektoren, at man ikke er højt i hierarkiet. Og uden en professor i ryggen, der kan støtte op, er det svært som ph.d.-studerende at agere på egne ben. Hvad enten det handler om at blive involveret i en forskningsgruppe, rekvirere data eller mødes med professorer. Der er man meget udfordret,” fortæller Bech, der dog har været godt hjulpet gennem sit gamle netværk fra Nordisk Center.

Han forventer at afslutte sin ph.d.-afhandling inden jul.

Økonomisk og uddannelsesma

De rige bliver rigere og de fattige fattigere, påstod Thomas Piketty i årets mest omdiskuterede bog. Geografiprofessor DANNY DORL

Uddannelsessystemerne i England befæster den økonomiske ulighed. Eton-rektor Tony Little klagede over regeringens udtalte trang til efterligning af det akademiske system i Kina, hvor man i internationale sammenligninger opnår høje rankings i forhold til læse-/skrivefærdigheder og matematik. Politisk medfører det en drift mod et ideal for en generation, som godt nok kan bestå eksamener, men som helt mangler grundlæggende færdigheder i fx evnen til at tænke lateralt eller kreativt.

Således udtaler rektor for, hvad der måske er Storbritanniens mest kendte privatskole, nu bekymring for, at det bliver så altfærdige med topkarakterer, at de blødere færdigheder ender med at blive tilsidesat. Og han mener, at den traditionelle praksis, hvor eleven besvarer en skriftlig eksamensopgave alene og i tavshed, bør ændres, for at de unge kan klare sig i *"en verden, hvori de i vid udstrækning kommer til at skulle samarbejde med andre.."*

Men den traditionelle evalueringsmodel med skriftlige opgaver besvaret i tyste eksamenslokaler vinder faktisk frem.

En mulig forklaring er, at vores uddannelsessystem afspejler det samfund, vi lever i. Blandt de mest iøjnefaldende trends i det britiske – og især det engelske – samfund igennem de senere år har været en stigende økonomisk ulighed. Skoler og universiteter har tilpasset sig og dermed befæstet den virkelighed.

Når man kigger på de seks rige nationer, der figurerer i Acemoglus/Robinsons undersøgelse **Why Nations Fail** (2012), ser man, at Storbritannien gik fra at være det land med næststørst lighed i 1970, til at være det land, der blot én generation senere udviste næststørst ulighed. Unge, der vokser op i Tyskland, Frankrig, Sverige eller Nederlandene kommer nu ud på et arbejdsmarked, som er væsentligt mere lige, end det som unge briter oplever, og dermed bliver sidstnævntes økonomiske muligheder tilsvarende afhængige af, hvordan de har klarer sig i skolen.

I USA står den rigeste 1 procent af befolkningen nu for 20 procent af landets samlede bruttoindkomst. I UK ligger tallet omkring de 15 procent. I Frankrig er det 10 procent, og i Nederlandene 6,3 procent ved sidste



opgørelse i 2012. Leder man efter én statistik, der sammenfatter de enkelte samfund, er det vanskeligt at finde noget, der er mere sigende. Desuden kan samtlige disse tal i virkeligheden være højere, eftersom beregningerne foretages ud fra skatteindbetalinger, og de, der tjener mest, er samtidig dem, der gør sig mest umage for at undgå at betale skat på hele indkomsten.

“ Det budskab, uddannelsessystemet sender, sætter individualismen på spidsen: Hvis du ikke gør det godt i skolen, er det din egen skyld, hvis du senere hen er fattig.

Den økonomiske uligheds skadelige virkning på samfundet betragtes nu i vid udstrækning som værende omsiggribende. Der er selvfølgelig altid andre faktorer på spil der, hvor man ser en udpræget forbindelse mellem ulighed og samfundsmæssige dårligheder, og det er selvfølgelig ikke sådan, at unge mennesker først beslutter sig til at begå kriminalitet, efter de har tjekket dagens Gini-tal for økonomisk ulighed. Ikke desto mindre er ulighed den mest pålidelige indikator i forhold til internationale variationer i antallet af fængselsdomme, og det samme gælder for kategorierne mental sundhed og social mobilitet.

I et ulige samfund må de fleste slå sig til tåls med indkomster, der ligger under gennemsnittet, da medianindkomsten (topindkomsten blandt de nederste 50 procent) er

så meget lavere end den aritmetiske middelværdi (sidstnævnte skubbes op af dem med høje, meget høje og ultrahøje indkomster). Talkyndigheden i de omtalte seks lande er ifølge OECD næsten fuldstændig omvendt proportional med landenes ulighedstal. I de lande, hvor de rige har meget mere, har de unge langt vanskeligere ved at forstå, hvorfor der kan være så store forskelle mellem median og middelværdig.

De unge afspejler de samfund, de lever i. De bagvedliggende mekanismer er måske indviklede, men resultaterne er ofte meget tydelige. Lignende relationer ser man, når man sammenligner læse-/skrivefærdigheder mellem nationerne. De samfund, hvor ligheden er størst, klarer sig også bedst generelt.

Storbritannien og USA er ikke bare udkantslande, når det gælder ulighed i indkomst eller gennemsnitlig uddannelsesoutcome. Det er også de to lande, hvor rigdom – regnet i social såvel som økonomisk kapital – er mest iøjnefaldende ulige fordelt. Det underbygges politisk. I UK har man nedlagt de statsstøttede børneopsparinger (de såkaldte Child Trust Funds, red.) til fordel for en **stigende studiegæld**. Statens bidrag til disse opsparingskonti ophørte, da koalitionsregeringen kom til magten, og i stedet for små pengegaver får de unge nu en regning, al den stund en universitetsuddannelse nu koster 9.000 GBP i egenbetaling. Nu beskattes de rige i mindre grad, mens den offentlige understøttelse stiger mindre end inflationen.

essig ulighed går hånd i hånd

ING supplerer med, at skole- og universitetssystemer i USA og England befæster og forstærker uligheden. ESSAY

Forældre i de lande, hvor uligheden er størst, er mere bange for deres børns fremtid. De forstår nemlig, hvad der er på spil. Forskellen i gennemsnitlig velstand blandt de fattigste 40 procent og de næste 40 procent er enorm.

Incitamentet til ikke at befinde sig i bunden er altid til stede, men i USA er bunden stor og toppen forsvindende lille. I takt med at uligheden stiger, spiser man de fattigste af med, at bare man knokler, så har man også en chance for at slippe ud. Eksamensresultater betragtes som altafgørende. Det budskab, uddannelsessystemet sender, sætter individualismen på spidsen: *Hvis du ikke gør det godt i skolen, er det din egen skyld, hvis du senere hen er fattig. Man høster som fortjent, og det er kun et lille fåtal iblandt jer, der fortjener mest.* Mindre udbasuneret er det, at uanset hvor hårdt de nederste 40 procent arbejder i et meget ulige samfund, vil der altid være 40 procent i bunden, som er endog meget fattige. Og selv om de satser på, at det skal forblive en hemmelighed, vil de privilegerede altid benytte sig af alle midler, lovlige såvel som ulovlige, til at fastholde deres position.

I **Storbritannien** kan man købe sig til gode resultater ved hjælp af privatuddannelse eller ved at bosætte sig i nærheden af de "gode" skoler. Dermed fortsætter de rige med at dominere generation efter generation. Kun i Chile blandt OECD-landene bruges en højere andel af indkomsten på privatuddannelse af så få – og til fordel for så få. De 7 procent af elever, som har fået en privat uddannelse, får halvdelen af alle topkarakterer i gymnasiet, og man bruger 4,5 gange så mange penge på deres undervisning som på eleverne i de offentlige skoler.

Blandt studerende på eliteuniversiteterne kan antallet af unge fra de fattigste hjem sammenlignes med antallet af mennesker, der vinder en formue i lotto – tallet er forsvindende lille. Studerende fra de mest privilegerede områder har en ti gange større chance for at blive optaget på et "topuniversitet" end dem fra de fattigste steder (og forskellen bliver endnu større, når man zoomer ind og sammenligner mindre områder). Fire privatskoler og ét meget eksklusivt gymnasium sender flere studerende til **Oxford og Cambridge** end 2000 andre skoler tilsammen, og gennemsnitsprisen for et års uddannelse

på en privatskole er nu oppe på 14.000 GBP. Men de rigeste 1 procent har adgang til så mange midler, at det for mange kun er en ubetydelig udgift at skulle betale skole- og universitetsomkostninger forud.

Men det, man alt for hurtigt glemmer, er, hvor mange børn, der ikke har adgang til selv de mindste privilegier, og som aldrig opnår andet end en dårlig eksamen. De har alle odds imod sig, og vores uddannelsessystem er bygget til at polarisere. Omkring to femtedele af unge i Storbritannien klarer sig meget dårligt i deres afgangseksamener og må gå videre med det, man kalder ringe kvalifikationer og dermed lav social kapital. Yderligere en femtedel klarer sig bedre, men fravælger universitetet eller klarer sig ikke helt godt nok til at kunne komme ind.

“ I Storbritannien kan man købe sig til gode resultater ved hjælp af privatuddannelse eller ved at bosætte sig i nærheden af de "gode" skoler. Dermed fortsætter de rige med at dominere.

De to femtedele, der rent faktisk vælger en videregående uddannelse, må leve med, at det halvgode karaktergennemsnit til beståelse (*en såkaldt 2.2 degree efter det britiske system, red.*) efterhånden betragtes som dårligt social kapital. Antallet af studerende med den næstbedste eksamen (*2.1 degree, red.*) er stigende, men antallet af dem med den bedste (*en såkaldt first, red.*) stiger endnu hurtigere, ligesom optaget til kandidatstudierne og ph.d. (hvoraf et stigende antal velhavere indskrives som privatister). Pyramiden over vores eksamens- og kvalifikationssystem ligner i stigende grad den samme stejle kurve, der viser indkomstfordelingen.

Problemerne med ulighed i uddannelse fortsætter, efter den videregående uddannelse er afsluttet. Elitearbejdsgivere ansætter efter, hvilket universitet man har gået på, i stedet for mere fornuftige indikatorer såsom læringsevne, engagement og det at være god til sit arbejde. Et samfund, der bliver mere og mere ulige, gør krav på flere og flere mekanismer til at holde vores børn og unge fra hinanden, til at sortere de mange fra og

ophøje de få. Men jo mere eksamensfikserede vi bliver, des mindre viser vores kvalifikationer om, hvad den enkelte i virkeligheden kan: De viser kun, at man på et givet tidspunkt har fået tilstrækkelig undervisning til at kunne bestå en bestemt prøve på en bestemt institution.

Den gode nyhed er, at der er stigende modstand mod denne tendens i retning hen imod en utilfredsstillende fremtid med hyper-ulighed og en sygelig besættelse af eksamenskarakterer. Det ses alle steder, bl.a. i antallet af "alternative" tidsskrifter (som efterhånden ofte udgives online) og i de uafhængige økonomers arbejde, der viser den direkte forbindelse mellem indkomststigningerne hos de rigeste 1 procent og skattenedsættelserne for de mest velhavende – især i Storbritannien og USA. De faktorer, der får uligheden til at stige, træder tydeligere frem sammen med de potentielle konsekvenser ved, at man ikke gør noget for at standse den.

Man forsøger nu på universiteterne at udvide adgangsmulighederne. Der kommer flere ansøgninger end nogensinde før fra studerende fra dårligt stillede familier, og flere kommer ind. Kløften mellem andelen af velstillede og dårligt stillede studerende, der påbegynder en videregående uddannelse er mindsket en anelse fra 30,5 procentpoint i 2010 til 29,8 procentpoint i 2013. Men når man ser på, hvilke universiteter disse studerende er blevet optaget på, og hvilke uddannelser de er kommet ind på, er skellet fortsat umådeligt stort.

Det er nu næsten hundrede år siden, ulighedstallene sidste gang begyndte at falde i Storbritannien, efter at de var steget til helt ukendte højder. Uligheden mindskedes derefter betragteligt indtil 1970'erne, men siden da er den øget igennem snart 40 år.

Vi bør være mere opmærksomme på, hvor meget mere uligheden kan vokse. Og i de sociale videnskaber kunne universiteterne gøre meget mere for at lære de studerende om social lighed i vores nyere historie.

Kilde: "On education and inequality", THES, den 25. September
Baggrund: **Danny Dorling**: "Inequality and the 1%" (VERSO, september 2014)
Oversættelse: Martin Aitken

Universitets- under

To AU-lektorer bag Det Alternative Kvalitetsudvalg fremlægger et manifest i 16 punkter, som FORSKERforum har bedt dem om at ud

1. Et universitet er en myretue

Et universitet er ikke et elfenbenstårn, men et mylder af mennesker, projekter, fag og fagligheder, som krydser ind og ud mellem hinanden og på forskellig måde forbinder sig til det økosystem, som universitetet er en del af.

Skal mylderet af fag og mennesker krydses ind i specifik faglig undervisning?

”Punkt 1 skal forstås som grundlaget, der fastlægger, hvad det er for et sted, universitetsundervisning foregår på, og hvorfor man ikke bare kan tale om undervisning alene. Det skal ses som en slags bagtanke og rammer for, at vi kan snakke om, hvad det vil sige at være underviser, forsker og studerende. Universitetet er ikke isoleret fra den øvrige verden, og undervisningen er også virkelig og forholder sig til verden med specifikke forudsætninger.”

2. Et universitet er ikke en højere uddannelse, det er en længere uddannelse

En universitetsuddannelse er noget andet end professions- og håndværkeruddannelser. Men den er ikke bedre og ligger ikke højere i hierarkiet.

Skal underviseren være socialpolitisk opdrager?

”Nej. Det skal ikke prædikkes, men ligge i baghovedet og høre til måden, man ser på universitetet på.”

3. Et universitet er ikke en skole

På universitetet er der ingen lærere, ingen elever, ingen lektier og intet frikvarter. Når universitetet gøres til skole, mister det sin egenart og sine styrker.

Hvad gør man, når ens studerende arbejder bedst i et skolemiljø?

”Så tager man det ansvar på sig, at man fortæller dem: Du kommer fra én type virkelighed, og du kommer ud i en anden, hvor arbejdet ikke fungerer på den måde. Hvis de spørger, hvad de har for, er svaret, at de ikke har noget for, men at næste forelæsning handler om nogle tekster, og at de får mest ud af det, hvis de har læst dem. Men om de vil have noget ud af det, er deres eget ansvar.”

4. At studere er en livsform

Et fritidsjob er et fritidsjob og et fuldtidsstudie er et fuldtidsstudie. Man kan blive klogere på sit fag mange andre steder end på universitetet, men det at studere er identitetsskabende.

Studiejobs er ofte den direkte vej til faste jobs – kan man som underviser se bort fra dette?

”Det kan man ikke. Vi har jo også selv studentemedhjælpere. Men skal vi oppebære kvaliteten, samtidig med at de studerende skal blive hurtigere, så må vi sige: svinke-ærinder som studiearbejde skal passes ind i et fuldtidsstudium.”

5. Underviserne er også forskere

Mange undervisere er også forskere, men sammenhængen er imidlertid mere skizofren end sømløs. Ofte tages forskningen ikke med ind i auditoriet, fordi undervisningen baseres på standardpensum. At skabe sammenhæng mellem forskning og undervisning er ikke enkelt, men nødvendigt.

Skal underviseren droppe standardpensum til fordel for egne specialer?

”Det ligger lidt i det, at man nok i højere grad skal tilpasse sine kurser til noget, der giver mening i forhold til den forskning, man laver. Det handler om at personliggøre undervisning, selvom den er baseret på en standard. De studerende vil opleve, at det giver en særlig nerve.”

6. Det er ikke min undervisning og mine studerende

En underviser kan ikke lukke døren til auditoriet og frabede sig kollegial og ledelsesmæssig opmærksomhed. Tværtimod skal vi fremme en åbenhedskultur, hvor undervisningens kvalitet ikke afhænger af den enkelte underviser, og hvor den enkelte underviser ikke står alene med vanskelige og svære problemstillinger. Undervisning er et fælles, kollegialt ansvar.

Har man som underviser overskud til at bekymre sig om andres undervisning?

”Det synes jeg, man skal have. Det skal prioriteres. Det tager kortere tid, end man tror. Der skal være en kultur hvor vi snakker og føler os ansvarlige – også for det, der foregår i andre undervisningslokaler.”



7. Undervisning er et fælles ansvar

Undervisning er et møde mellem underviser og studerende. Underviseren skal være forberedt, engageret og fokuseret, men det skal den studerende også. Undervisningen bliver lige nøjagtig så god, som undervisere og studerende i fællesskab gør den til.

Hvordan håndterer man uforberedte, uengagerede og ufokuserede studerende?

”Det diskuterer vi også meget, for der er mange af dem. Man håndterer det måske primært ved at støtte dem, der er engagerede og forberedte. De har gjort sig umage og tilegnet sig noget viden. Det skal jeg honorere.”

8. Studerende er ikke noget, man er, det er noget, man bliver

At indtage rollen som studerende kan være vanskeligt, og universitetet og underviserne skal understøtte processen, så de(n) studerende aktivt og reflekteret kan arbejde med at blive studerende.

Hvor meget undervisningstid skal man afsætte til at omskole elever til studerende?

”Vi skal hjælpe dem til at forstå forskellen på at være elev og studerende – fra barn til voksen. Jeg synes, man skal gøre det bevidst, i hvert fald på første semester, og italesætte, hvordan de arbejder, og hvordan de kan reflektere over det.”

Underviserens manifest

dybe – en måned før det officielle Uddannelsesstjek-udvalg offentliggør sin store rapportering



9. En studerende tager ansvar for egen og andres læring

Studerende opsøger aktivt og selvstændigt viden om det, de arbejder med. De igangsætter projekter og tager ansvar for egen og fælles læring.

Hvordan håndterer man initiativløse studerende?

”Der er forskellige strategier. Min er at være en mellemting mellem at lokke – det her er skide spændende – og så sige, at det ikke er mit problem. Hvis du har søgt ind på en uddannelse, hvor du ikke synes, det er spændende, så synes jeg, du skal lave noget andet. Det har jeg sagt ordret mange gange. Men nogle gange ved de ikke, man kan tage initiativer – det er også noget, de skal lære.”

10. At være studerende er en mulighed

Man læser på universitetet for at få et job, for at blive klogere og for at blive et dannet menneske. Men universitetet er også en enestående mulighed for at beskæftige sig med ting, man brænder for, og for at møde nye, interessante mennesker. Denne mulighed kommer ikke igen.

Er det en underviseropgave at give pep-talks?

”Ja, nogle gange er det. Det er os, der har overblikket. Der er nogle erfaringer, og en af dem er, at det er her, man lægger

fundamentet for sit liv og kan vælge, at det her vil man bruge et helt semester på. Man kan kalde det peptalk, man kan også sige perspektiv.”

11. Motivation er en glæde, men ikke en forudsætning

Det er behageligt at være motiveret, men det er ikke en absolut forudsætning for læring. Man skal ikke sidde stille og vente på motivation. Man skal arbejde sig til den.

Hvordan hjælpes motivationen på vej?

”Underviseren skal sige, at det her er måske ikke særlig sexet, men det skal det nok blive. Jeg synes heller ikke, det er spændende at gøre rent, ikke alt i livet er lystbetonet. Vi må acceptere, at studerende ikke altid er motiverede, og alle kan ikke synes, mit fag er lige spændende. Men man skal ikke slække på kravene.”

12. Man kommer ikke ind på sit drømmestudie – man forlader det

Nogle starter på deres drømmestudie, men de fleste møder en verden, hvor forventninger forandres, hvor alt er fremmedartet, noget er kedeligt, og andet er næsten urimeligt svært. Men hvis man klør på og accepterer fortumletheden, vil studiet med tiden blive til et drømmestudie.

Har underviseren ansvar for at skabe drømmestudier?

”Nej. Drømmestudiet er noget, man arbejder sig frem til at finde ud af, hvad er. Man bygger sit eget gærde. Ansvar er at hjælpe de studerende med det.”

13. Undervisning kræver pædagogiske kompetencer

Det er ikke nemt at undervise, men universitetsundervisere får kun en kort pædagogisk uddannelse. Mange undervisere vil gerne bruge andre og bedre metoder, men de har dem ikke.

Hvis ansvar er det, at undervisere får pædagogiske kompetencer?

”Jeg synes primært, det er ledelsesansvar. Det er også personligt ansvar, men ansvaret for, at der er plads til det, og at det bliver prioriteret, og at der bliver talt om det – det er ledelsens. Der skal være strukturer og rammer for, at det sker.”

14. Kvalitetskultur

Kvalitetssikringssystemer overser, at kvalitetsudvikling finder sted i undervisningslokalerne, i fredagsbarerne, i tekøkkenerne og på ledelsesgangene. Vi skal styrke en kultur, hvor kvalitetsarbejdet er en del af dagligdagen.

Hvordan arbejder man med kvalitet i sin undervisning?

”En kombination af, at der er nogle rammer og så et personligt arbejde, der foregår inden for de rammer. Læs pædagogiske skrifter, prøv nogle ting af, snak med kolleger, lav kollegial supervision. Måske skulle hver person lave sit eget undervisermanifest.”

15. Ledelse udøves lokalt

Undervisere og forskere har ikke krav på fred fra ledelse. Tværtimod. Men der er tale om en nærværende, dialogisk og spørgende ledelsesform, som udøves tæt på praksis.

Hvad gør man, når ens leder ikke har føling med, hvad man går og laver?

”Så brokker man sig, så det bliver lavet om. Det her punkt er på mange måder skældud til det enstrengede ledelsessystem. Ledelse skal være et udsagnsord, ikke et navneord.”

16. De rigtige incitamenter

Den gode undervisning skal belønnes. Det skal være karrierefremmende og statusskabende, at man kerer sig om undervisning. Til dette hører opmærksomheden over for, at incitamentstrukturer ikke må binde underviseren så hårdt, at kvaliteten tilside-sættes til fordel for hastig gennemførelse.

Hvad gør man, når ens leder ikke interesserer sig for ens undervisning?

”Helt lokalt set må man jo bare konstatere, at man har en dårlig leder. Men det handler også om, at det skal anerkendes, at der er nogle pædagogiske spydspidser, det sker bare langt fra alle steder. Det her er meget et uddannelsespolitisk punkt.”

lah

Lone Kofoed Hansen og Peter Lauritzen står bag den åbne arbejdsgruppe Det Alternative Kvalitetsudvalg.

26. november offentliggør det officielle Kvalitetsudvalget (Uddannelsesstjek-udvalget / Jørgen Søndergaard-udvalget) sin anden rapportering, som skal give anbefalinger til uniernes undervisningsformer og indhold.

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676



Da alle ved, hvordan Sofie Carsten Nielsen og Jens Maaløe ser ud, er her et foto af Dansk Industris hovedsæde

'Jeg repræsenterer Jens ...

"Jeg repræsenterer ikke mit firma, jeg repræsenterer ikke Dansk Industri, jeg repræsenterer Jens ..."

Sådan forklarede formanden for den nye Innovationsfonden, Jens Maaløe, sin rolle, da der kom debat om rådsmedlemmers interessekonflikter ved slutkonferencen om evalueringen af Det Frie Forskningsråd.

DFF-evalueringen kritiserer, at DDFs udpegningsstruktur kan føre til personlige interessekonflikter for rådsmedlemmerne og til mistænkeliggørelse for nepotisme: "Der kan være en uheldig interdependens mellem rådsmedlemmes institutionelle tilknytning til et bestemt universitet og så den andel af rådsbevillingerne, som dette universitet får". Der bør derfor defineres klarere og gennemsigtige regler vil forbedre dette, samtidig med at der tilstræbes en bred repræsentation fra alle danske universiteter i de emnespecifikke råd.

Men denne anbefaling fik den nye formand for Innovationsfonden Jens Maaløe på banen for at forsvare sin personlige integritet: "Jeg repræsenterer Jens ..."

Jens Maaløes kasketter

At Jens Maaløe havde behov for at hævde sin habilitet og personlige uafhængighed er måske forståeligt, for han har flere kasketter. Han blev udpeget af Uddannelsesministeren til formand for den nye megafond. Han er direktør i militærteknologi-firmaet TERMA. Men samtidig er han såmænd også medlem af lobby-organisationen DIs hovedbestyrelse samt formand for DIs forskningsudvalg. DI-lobbyisterne har således fået sin mand ind i toppen af maskinrummet på den suverænt største stats-forskningsfond.

Men hvordan kan han pludselig "som privatperson" bære den uafhængige kasket som Innovationsformand, samtidig med at han er lobbyist for DI?

"Jeg er jo udpeget af Uddannelsesministeren og ikke af DI. Jeg har personligt ikke svært ved at skille posterne. Jeg sidder med den baggrund, jeg har, og som kvalificerer mig til posten. Og jeg kan professionelt godt skille opgaverne fra hinanden".

Ikke talerør for særinteresser

Det lyder meget idealistisk, at han pludselig kan frigøre sig fra de lobbyist-interesser, som han tidligere var udpeget til at hygge for DI?

"Jeg kan slet ikke se noget problem. Der er i organisationer en mangfoldighed af interesser, og jeg skal søge at opfylde en samfundsopgave. Jeg er ikke talerør for særinteresser, og jeg har personligt slet ikke noget problem med af at hævde min uafhængighed".

Nu er DI ikke hvem som helst, men måske landets mest magtfulde interesse-organisation. Risikerer han ikke at blive upopulær i DI, hvis han ikke støtter bestemte industri-interesser i Innovationsfonden?

"I DI er mit firma TERMA medlem, for at få repræsenteret nogle fælles erhvervsinteresser. Både i DI og i Innovationsfonden optræder jeg i mine personlige egenskaber og færdigheder. Hvis jeg har divergerende synspunkter med nogle, så må jeg jo argumentere for mine meninger og prioriteringer. Jeg står gerne frem med åben pande".